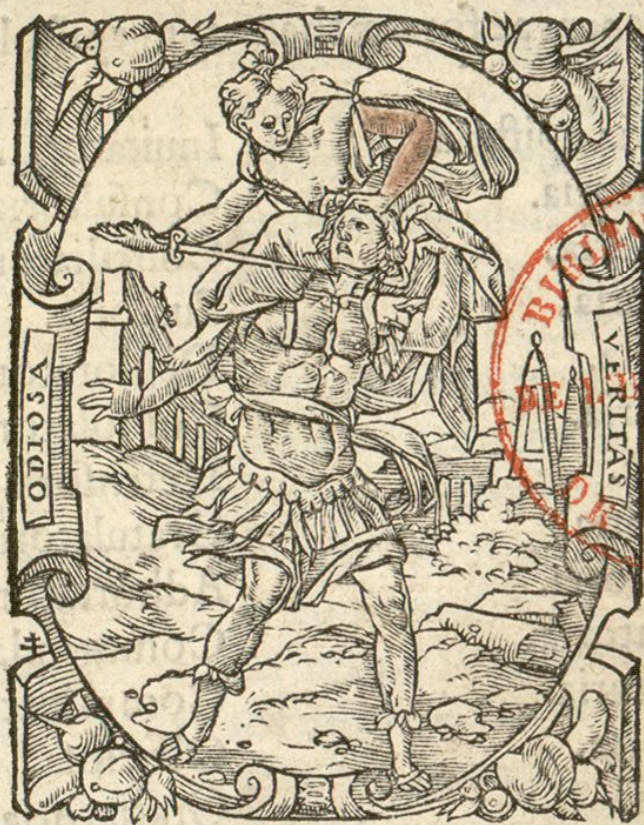

Formulae thematum, SIVE Ratio cōscribendarū

EPISTOLARVM IN VNO-
quoque genere, adiunctis epistolis & respon-
sionibus, quò facilius studiosi qui sunt scri-
bendi, minimo labore in promptu habeant
quod imitentur.

Authore Roberto Britanno.

PARISIIS,

E typographia Matthæi Dauïdis, via amygdalina, è regione collegij Remensis.

1547.

20 Rob. Britannus Henrico Mesmio summæ
spei ingenuoque adolescenti. S. D.

Non erat cur te hac mea scriptiuncula incitarem, cum
tibi Maludanus hortator, & magister esset domi, à
quo id quoque, quod ad scribēdi hoc genus pertineret, as-
sumeres: sed cum me delectaret uis quædā ingenii tui, &
optima spes ad dignitatem, hanc confeci syluulam: quam
cum leges, te ipsum admonebit non esse integrū, ut ocio &
ignauia diffluas. Instat enim pater homo clarissimus, at-
que urget: cui si satisfacias, non minor ad te dignitatis,
quàm patrimonii perueniet hæreditas. Vale.

20 Genera ac formæ thematum epistolarum.

Monitoria epistola.

Prouocatoria.

Responsoria.

Mitigatoria.

Rogatoria.

Diffuasoria.

Iocatoria.

Accusatoria.

Imploratoria.

Obiurgatoria.

Indignatoria.

Laudatoria.

Petitoria.

Expostulatoria.

Nunciatoria.

Inuitatoria.

Consultoria.

Conciliatoria.

Suasoria.

Deploratoria.

Consolatoria.

Defensoria.

Gratulatoria.

Adhortatoria.

Commendatoria.

Comminatoria.

Officiosa.

Gratiatoria.

Mandatoria.

Quæ in scribendis epi

STOLIS PRAECIPVE SPE-

*ctari oporteat, & quo genere orationis
epistolæ sunt scribendæ, & qui-
bus uerbis utendum, &
quæ uitanda.*

Vi epistolas aptè, & cōmodè scri-
bere cupiūt, exploratū habere de-
bent hęc maximè spectanda, atque
intuenda esse in his, ad quos scri-
bimus, ingenium, eruditionē, mo-
res, cōsuetudinem, authoritatem,
conditionem. Hęc qui diligenter viderit & serua-
rit, is propè omnia vitia vitarit. Quemadmodum *Similitudine*
enim quibus est propositum urbem euertere, ægrū *apta & en*
valetudini restituere, legationis munus obire: hi si *suam aperit*
naturam loci, & munitionem, & ægri non naturā
solum, verumetiam cōsuetudinem, & eorum, apud
quos legatione funguntur, animos probè, perspe-
ctēque nouerint, ad eosque vel domandos, vel miti-
gādos omnia accōmodarint, vidētur laudem offi-
cij & diligentiae reportare: sic qui accuratè eorum, *accommodatis*
ad quos scribitur, mores, consuetudinem, atque in- *similitudine*
genium perspexerit, non hæsabit quomodo ex il-
lo labore suo laudem ac famam consequatur. Per- *corrupt hanc*
spiciat igitur, qui volet in hoc genere laudari, pri- *partem qua*
mum ingenium eius, ad quem scribit: id si erit acre *similitudine*
& acutum, *partem* adhibendum erit genus quoddam ora- *aperuerat*
tionis limatū & solers: potiōrque erit nobis in re-
bus exquisitis breuitas, quàm in vulgaribus proli-

xitas: si tardum, nihil erit opus tanta solertia: satis erit, si aperte & propriè res, de qua agitur, significetur. Tum inspicienda eruditio. Nam si ad doctum hominem, & eruditum, & multarum rerum scientia ornatum scribamus, accuratas in scribendo, literasque expositiones adhibere erit necesse. totaque erit scriptio luminibus cum verborum, tum sententiarum illustranda. Deinde mores cōsiderabimus: alij sunt morosi ac tristes: alij iucundi, hilares, faceti: alij in omni negotio & vitæ munere graues. Ad morosum qui scribet, genus orationis adhibebit anxium, sollicitum, difficile: ad hilarem iucundas asperget epistolæ notas humanitatis, festiuitatis, ingenij: ad grauem constantia quadam, & rerum pondere epistolā corroborabit. Sequitur mores cōsuetudo: in qua videndum est quo genere epistolæ is, ad quem scribimus, soleat uti: & quo delectetur: breuine epistola, an longa: aspera, an miti: contenta, an remissa: & pro vniuscuiusque varietate formā epistolæ aptam licebit accommodare. Tum non minus, quàm consuetudo, propè etiam magis erit cōsideranda authoritas. Aliter enim ad præfectū reipub. scribimus, quàm priuatum: aliter ad consulem, quàm patronum: aliter ad magistrum libellorum, quàm hominem plebeiū: in quibus genus orationis videtur adhibendum non demissum, humile, seigne, sed magnificum, enucleatū, totūque ad grauitatem, & eorum, ad quos scribimus, dignitatem compositum. Extremum est, quod considerare debemus, conditio. Nam si multis implicetur negotijs, vel priuatis curandis rebus, vel publicis, ut nec satis temporis ad ea cogitanda, vel etiam legenda, quæ scribantur habeat, non erit prolixioribus pro-

trahendus, aut obscurioribus fatigandus: breuitas
 tum erit percommoda: quæ si perspicuitate iue-
 tur, & solatio erit legenti: & ad rerum procuratio-
 nem non oberit. Sed cum multi reperiantur, qui
 epistolas omnes scribendas esse genere orationis,
 ac verborum tenui & exili putent, eorum reiicien-
 da opinio est: moderandum enim est id totum pro
 rerum varietate & natura, vt si de repub: agamus
 ad hominem consularem, de re militari, de officio
 imperatoris, de ratione viuendi, genus orationis
 vsurpetur magis intentum & graue, quàm aut hu-
 mile, aut leue. sin de rebus domesticis ad amicum,
 non magnopere de cultu & ornatu laboremus: nec
 id quidem dubium est, quin multæ apud Cicero-
 nem epistolæ permultis orationibus non cedant,
 vel grauitate verborum & copia, vel venustate &
 elegantia, vel cura quadam in scribendo: quæ vt
 contentionibus fortasse, & acclamationibus sint
 inferiores, varietate certè, & compositione, & stru-
 ctura sunt pares. Nam acclamationes, contentio-
 nes, prosopopeias, cæterosque colores, qui ad mo-
 tus animorum conficiendos sunt accommodati, ra-
 tiò admodum in epistola vsurpamus. Est tamen quid-
 dam graue, sedatum, & syncerum, quo id ipsum ex-
 plicamus: atque ita exprimimus, vt exceptis illis
 contentionibus, addo etiam actionem, quæ muta
 quædam eloquentia est, nihil ad orationis magni-
 ficentiam deesse videatur. Quid enim illa primo li-
 bro Ciceronis ad Lentulum grauius, qua rationes,
 quibus adductus Vatinius defendit, ostendit. quid
 illa ad Luceium concinnius? qua petit vt res à se ge-
 stas scriptis mandet, vt etiam hortari Atticum non

dubitet, vt eam legat, quòd bella fit. quid ea ad Fratrem neruosius? qua formam regendæ prouinciæ, & moderandi imperij præscribit? Quid ea quoque ad Dolabellam aut festiuius, aut copiosius? qua gratulatur, quòd fortissimè illis, qui Cæsari diuinos honores decreuerant, in senatu restitisset? Quid infinitæ aliæ, atque innumerabiles in quibus illud ipsum, quod multi ab epistolis seiungunt, enitescit genus scribendi, & triumphat acumen singulare? Multæ etiam sunt apud Plinium genere toto graues: cuius epistolas multi probant, & rectè: sed mihi videntur in eo valde errare, in quo cum etiam Ciceroni anteponunt. Nescio enim quo pacto illæ Plinij epistolæ diligentiam quandam in omnibus præ se ferunt: & cum in epistolis negligens illa diligentia sit summa laus, videntur nimis interdum esse exquisitæ, & propè affectatæ. in Cicerone verò naturalis illa vbertas ingenij, vísque orationis cum delectationem affert legentibus, tum rebus nitorem & gratiam parit: cuius epistolis assuefactus qui erit, quique ad illam consuetudinem etiam exercitationem scribendi adiunxerit, non admodum quo genere orationis in quaque parte disputationis & scriptionis vtendum erit, laborabit. Verborum autem ratio in epistolis aperta, & perspicua esse debet. Nihil enim est turpius, quàm in eo obscurum esse, quod significandi causa, cuiusmodi sunt epistolæ, & nunciandi scribitur. Itaque vitanda erunt verba repetita, vt aiunt, à matre Euandri: quibus nimium sæpe, & lubenter nonnulli vtuntur: sed hi monendi sunt, vt discant quid sit epistolas scribere: ad eamque moderationem traducendi, vt neque proiciant ampullas, neque

*vsus epistolæ
est vt absen-
tes nostros
de rebus
fariamur
rectiores
quam
epistolæ ab
esse debet
obscuritas*

verba fefquipedalia, vt inquit Horatius, vt epiftola quæ lumē afferre rebus debet, tenebras nō dico of- fundere, fed diffipare & fugare omnino videatur. Maxime verò vitanda prouerbia, quæ vt nōnunquā aptè cadunt in epiftolam, fi funt loco pofita, ita cer- tè fi crebra funt, & vitiofa funt, & tædium legenti & moleftiam afferunt. Atque etiam in his vfurpan- dis delectus quidam eft habendus. Sunt enim quæ- dam ita dura, ita non folū verbis, verum etiā rebus abfurda, vt ea vrbano vir ingenio, & polita natura ferre vix poffit: qualia funt quæ à vulgo primò vfur- pata, poftea ab imperitis probata, & vfu tractata fuerunt. Sed de his nihil eft neceffe plura fcribere. Ex his enim ipsis, quæ funt apud Ciceronem, fa- cilis eft optimorum cognitio. Vitanda etiam affe- ctatio: agimus enim non in fcena ad pompam, fed cum amico ad liberam & veram monitionē. Quòd fi omnis in oratione, in qua omnia ad oftentatio- nem dicuntur, vitiofa eft affectatio, quanto magis in epiftola, quæ non ad oftentationem, fed rerum veritatem & solidam effigiem confcribitur? Sed iam incipiamus depingere locos argumentorum in quo vis genere: ac breue tantum artificium trada- mus, vt eo inſtructi adoleſcentes, fortius in aciem, mediūque certamen descendant: non quod ſta- tuam nihil poſſe dici ſine præceptis in hac præſer- tim facultate (eſt enim ridiculum, & à ſummis etiā hominibus & diſertiſſimis exagitatū) ſed vt ex his qui hæc legent, poſſint conſimilia ſibi ad cæte- ras res explicandas reperire.

✠ Epistolæ generis monitorij thema.

Monere æqualem & socium, ut relicta mercatura patronorum conditionem sequatur, & se literis, & maxime iuri civili dedat.

Monendi ratio ducetur à beneuolentia, qua illum prosequeris, ab ipsius natura, ab ingenio, à constantia, à republica etiā quæ illū poscit, & flagitat: atque hinc summorum uirorum exemplis licebit uti, qui nihil non patriæ causa sibi uel faciendum, uel negligendum putauerunt: cui loco uis patriæ, qualis & quanta sit subiungetur: tum mercatura exagitabitur, ut uilis & indigna homine ingenioso, ac solerti. Extremo ponetur loco singularis quæda cōmendatio literarum, quibus qui sit uerè institutus, nūquam possit nō honeste & laudabiliter uiuere. Conclusio iisdem illis conficietur locis, qui ad hortandum magis erunt idonei.

EPISTOLA.

CVM hesterno die, ut potes facile meminisse, tu & ego in hortos patris venissemus, cūque esset vnā, ut assolet, Iacob⁹ Boucherius, postea q̃ multis de rebus collocuti inter nos vsque ad extremum tēpus diei fuisset: tandē incidimus in eū sermonem, qui esse multis obscurus & difficilis solet, ut nostrū vterque explicaret, quod tibi vitæ genus accommodatissimum arbitraretur: cūque ille dixisset probabilem tuam opinionem sibi videri, quod ita diceres mercatores honesta in re, & præclara exercitatione versari: tum ego addidi mihi id probari nullo modo posse: fecique oratione ut esset patronorum, quàm mercatorū conditio antiquior. Animaduerti te statim cōmoueri, quod ita adduci possem, ut postpositis mercatoribus patronos tātopercōmendarem. Quæ mea sentētia si tibi parū fuit

iucunda, existimare debes me istud neque inertia, neque inhumanitate dixisse. Etenim cum tu esses vnus, quem ego vnice diligere, cuique me gratissimū esse sentire, velleq; eiusmodi vitā ingredi, quæ authoritatis parū, nimiū fortasse etiā perturbationis esset habitatura, non fuit hæc tua sine meo magno dolore cōtētio. Itaq; cœpi cōtradicare: tuamq; opinionē omni studio ac diligentia refutare. Noli quærere quo animo hæc tū à me est habita oratio. Mouebar, mihi crede, nō mediocriter, cū tu ea virtute adolescens, istis moribus, proposita etiam spe summæ dignitatis ad leuius quoddā, nec tam generosum, quā quæstuosum vitæ gen^o deuolares. Ex tardis si quis rogasset, quod vitæ institutū sibi maxime putare idoneum, quid aliud me responsurum credis, nisi vt quoniā ingenio esset perparuo, eam vitā sequeretur, quæ diligentiam fortasse magnam postularet, ingenio vero vel tenui contenta esset? Nec tu, opinor, ita à consilio & optima ratione abes, vt non interdū quid tua natura, quid singularis animus, quid illa ingenij ac morum præstātia velit consideres. Vult ea demum te in republ. versari, vult afflictis ciuibus adesse, adire pericula pro patria, innocentiam perculsam metu recreare, homines perditos à temeritate & inconstantia ad humanitatem & constantiam reuocare. Hoc vult tua natura, cui repugnare est difficile, cum præsertim te talem non ignores. Cui quidē si contradixeris, loquetur republ. tecū, nec te ociosum, etiam si maxime velis, esse sinet. Huic cōtradicare quomodo audebis? Succūbas necesse est aut naturæ volūtati, aut reip. authoritati. Sed de natura satis. Reipublicæ verò quomodo respondebis? Non eris profecto durior

tu quàm Vlyſſes, qui vſque adeò fauit, ſtuduítque patriæ, vt cum ei Callypſo immortalitatem proponeret, ſi vnà ſecũ viuere, atque à patria abeſſe vellet, patriam immortalitati ante poſuerit. Huic homini quis vel propter ingeniũ, ſummãque prudentiã, vel propter charitatem atque amorem in patriam non lubenter faueat, qui mihi vnus maxime oſtendiſſe eſt viſus quantum amare patriã, quãtum ciues, quãtum propinquos debeamus. Eſt illud cum apertum doctis, tum imperitis manifeſtum mirificos ardores inſitos nobis à natura erga patriam. Neque eſt vllus amor clarior, celiſiorque, quàm ille ciuium inter ſe: cui qui repugnat, non video quid hic cum humanitate coniũctum habere poſſit. exiit enim omnem humanitatem, cum à patriæ vtilitate ac defenſione diſcedit: propterea quòd eſt parens omnium noſtrũ patriam. quam qui negligit, is omne ius ſocietatis humanæ non ſolum violat, verumetiam diſſipat atque euertit. Mihi quidem ita videtur, natum eſſe te ad amplitudinem animi, ad dignitatem. nec mihi ſolum, ſed illis etiam, qui cum te noſcerent Lutetiæ, ſemper tibi maximam eloquentiæ laudẽ, maiorem etiam prudẽtiæ & ſagacitaris tribuerũt. Nullum video ſatis magnum relictum campum in mercatura, in quo tanta virtus, quãtam in te video, tanta ſubtilitas, tanta induſtria cognoſci planè atque emergere poſſit. Quid enim eſt in mercatura elegãs, quid politum, quid vrbaniſſimum, quid dignum homine ingenioſo & acuto? Non ſunt iſti fines apti tuæ prudẽtiæ. Si quæris qui ſint apti, Reſpub. eſt: in ea & prudentia iuſto honore decorabitur: & illi tuæ induſtriæ igniculi, mihi certe iucundi ac dulces, alijs etiam non ingrati, quotidie maiores, vbe-

rioresque reddentur. Quare da te, quæso, omni liberali atque ingenuæ doctrinæ: qua qui integrè est institutus, non potest non bene, beatèque viuere. imprimis ius ciuile complectere, quo & Reipub. emolumento, & tibi honori, & amicis vtilitati esse possis. Noli pati me plures literas scribere in hac sententiam: nosti per te quàm id sit æquum. nolo scribere de re tanta verbosius ad te præcipuè, quem scio, cum cætera quæ sunt difficillima, videre sapièter, tum illud multò certius videre & noscere. Quare videndum est quomodo tu tibi sis consul, atque exhortator ad ingrediendam rationem huius consilij & sententiæ. Ego quidē quid sis factururus, video, si modo obedire tuæ rectæ atq; integræ naturæ uoueris: sin te à præclarissimi facti gloria, dicta aliorum & consilia abalienabunt, nihilominus aliquādo natura te ad huius leuitatis non dico pœnam, quanquam id non ineptè fortasse, sed ad perceptionem, intelligentiāque reuocabit. Vale.

Quoniam responsiones, quibus in scribendo utimur, *Admonitio.*
non fere certis, & notitioribus argumentorum
locis notari possunt, propterea quòd genus hoc pro cuiusque uoluntate, ac sententia uarium, ac multiplex esse solet, idcirco hanc partem liberam, & longè, latèque patentē esse duximus: nec posse certis, & definitis præceptis comprehendendi: responsiones uerò adiungendas putauimus, ut studiosis scribendi, & respondere cupientibus ad explendū hoc munus, & tuendū adiumento esse possint.

RESPONSIO.

Valde me tuæ literæ delectarunt: quarum letatione ut auidus tenerer nō solum orationis, verborumque copia efficiebatur, verū etiam amoris, & beneuolentiæ magnitudine. Ego te, quæ scri-

bis, amicitia adductum scribere existimo: nec nunc primum ostendis, nec antea obscure ostendisti, quantum nos amares: quantique faceres. Itaque obsequar pulcherrimæ admonitioni tuæ, quæ æquitate nixa, cōiuncta etiam summa cum vtilitate videtur: meque ab ista mercaturæ ratione, & conditione ad literarū, quibus verus honos, & omnis ingenij laus continetur, tractationem transferam. Ego nos patriæ natos video: vellem essem aptus ad literas: fortius, quod vis, perficerem: sed quoniam ita sentis, videor mihi quoque in hac parte esse aliquis, nec committam, ut cum hortator accedas, non tu quidem molestus, sed iucundus, ac dulcis ego mihi ipsi defuisse videar. Vale.

*In principio prouocatoriæ
epistolæ munda* 20 Prouocatoriæ epistolæ thema.

Debet esse propositio Initio dices te illum tibi delegisse, contra quem pugnares in hoc Palladis certamine. Causas explicabis ab ingenio illius, ab alacritate, ab exercitatione: deinde paucis nervos tibi non defuturos asseres. Conclusio cōtinebit gratiam tuam, tuam timiditatis, & socordiae accusationem, si hoc tam utile, tamque laudandum certamen refugerit.

*3 conclusio
propositio
utilitate
alimur
est laudandum
dammum
quod sit
eventuum
sides quam
suadentur
non fiet* CVM mihi visum esset exercere me in hoc ingenioso & nobili Palladis certamine, tu fuisti unus, quem mihi aduersarium deligerem: & contra quem lubentissime hanc pugnam susceperem. Est enim in te ingenij vis magna, alacritas etiam maior, exercitatio verò maxima. Hæ res me permouerunt studio pugnandi contra te, quod existimare habiturum me eum ipsum, qui resistendo nos fortiores & robustiores in hoc genere reddere posset. Neque est quod insolentius efferaris: senties sanè in me quoque esse aliquem vigorem ad musas: & Phœ-

*4 quod
utilitate
proponit
5 neque
nemo suus, modestè prædicit*

bum in nobis spirare. Sed agam paucis. Tantum sic habeto, te timiditatis atque ignauiae suspicionem effugere non posse, nisi te huic tam frugifero, tamque honesto certamini dedideris. Vale.

RESPONSIO.

R Ecepi tuas literas, quæ me spe quadam victoriarum in posterum erectum atque alacrem reddiderunt. Nam quod meam extollis exercitationem, facis amicè & beneuolè: quod verò tuos neruos ad astra vique effers, id me vehemētissimè etiam confirmat: & quidem fortasse vterque nostrum eodem laborat vitio. Tu verò vide vt tam sis ad resistendū paratus, quàm ad prouocandū incitatus. In me mora non erit vlla, nec quemquam fugio: tantum vicine Palæmon te tutare. Nam nos quoque nostras habemus musas, quibus fulti non solum & à nostris subsidiis animosè repellere, verumetiā fortiter tua castra conuellere possimus. Vale.

Responsoriarum epistolæ thema.

Hoc genus epistolæ constat enumeratione eorum, quæ abs te petita fuerint. Singula hæc breuiter colliges, & quæ tua sit de unoquoque sententia explicabis. Siquid nolis adimplere, rationem cur id facias afferes: ne abs te ab alienes eum, quem tibi semper charissimum duxeris. Extrema parte epistolæ pollicebere omnem operam ad ea, quæ tui iuris erunt, ac facultatis.

EPISTOLA.

P Etis à me per literas quid de tuo nepote sentiam: deinde me, vt ad vos conferam, tum vt litem tuam tuear., & si fieri possit, finiam, mones. Quò ad nepotem attinet, is mihi videtur adolescens per bonus: & literis operam dat: & ingenio est acris: ita puto nihil commissurū secus, quàm speres. Quò ad

3
rationem
adferre
non possit
circumstans
Nempe quia
id omnino
non possit
voce
pollinctur
quod sum
est futurum

verò petis, me ut ad vos conferā, faciam sanè: sed iā huic instituto importunū est tempus: cū omnia ad hanc rem erunt soluta & libera, visam vos? De lite quod mones, faciā id quoque accurate: sed vereor ne mihi integrum non sit illā, ut petis, finire: aduersarios habes homines potentes, gratiosos, disertos, multarū cliētellarū, opum etiā maximarū. In his tamen difficultatibus faciā quod potero: neque tibi quicquā deerit, quod aut ab homine amico expectādum aut à fidei postulandum videatur. Vale.

RESPONSIO.

QUod vnum mihi iucundissimū esse poterat, id ex tuis literis percepi: nepotis videlicet mentem egregiam ad literas & animum incitatisimū. Credas mihi velim, ego illum abundare opibus eruditionis semper optaui. Qua quidē spe non esse frustratū me video, quantū ex tuis literis licet intelligere. Cetera expectabimus animo magno & constanti, ut etiam vis. Illud doleo, tuum aduentū varietate temporū interclusum esse. Nam mihi ita iucundus est aspectus tuus, ut lubenter omneis dies ac noctes in tuo sermone posuerim. Tu igitur facito, ut quā primū poteris nos visas. Audio nobis magnum & periculosum bellū susceptum: aduersarios niti opibus & fauore multorū & beneuolētia. Sed quantum nos amas, quantumque semper honori nostro studuisti, rem tuere summa diligentia: & sic existimes, te si habeamus, nihil nobis deesse posse. Nam tua voluntas, ut retardari aduersariorum pertinaciam, industria etiam & diligentia ut perfidiam frangi posse sperem, facit. Vale.

✶ Mitigatoriae epistolae thema.

mitiges amicum incensum odio in aequalem.

Causam tui instituti à familiaritate illius ducēs: rei honestatē, æquitatē, facultatē explicabis. Honestatem ab hominū opinione, à natura, ab exemplis comprobabis. Facultatē ab illius cognita & perspecta antea comitate, ab eruditione, à prudentia. Addes etiā utilitatem, quam cōmemorandis concordie & amicitie fructibus expones. Conclusio consumetur incitando illius animo ad id quod utilitas & honestas postulat.

EPISTOLA.

Vetus illa, & ab ineunte ætate tecū instituta amicitia fecit, vt has ad te literas darem, quib⁹ id peterem, quod tibi & facile, & ad laudem etiam æquitatis magnū esset, hoc illud scilicet, vt quas in Tullanū suscepisti inimicitias, ex animo deponas. Nosti quā sit turpe cū eo gladijs conflictari, quicum amicissimē vixeris: idque naturæ repugnat: quæ inter omneis societatem & amicitiam quandā esse voluit: quam secuti multi, acerbis, grauēsque inimicitias voluntaria obliuione deleuerunt. Nec id quidē difficile factu est: fuisti enim semper natura miti, placida, quieta: nec tibi defunt subsidia doctrinæ & consilij, quibus animū regere & moderari possis. quæ res me in spem adducit, vt facile me quod cupio impetraturum existimem. Quid dicam de vtilitate, quæ inde subsequetur? Hanc satis ostēdit pax ipsa, quæ omniū vtilitatū, ac fructuū parens est, ac regina quædam, Sed hæc tibi sunt nota. Tantū igitur restat, vt ad eā te des partē, quæ cū vtilitate cōiuncta, nec ab honestate disiūcta est. Vale.

RESPONSIO.

IRatum me, & iam nihil aliud quā Martem & tela spirantem placarunt tuæ literæ, suaves scilicet, & mihi semper iucundæ ac dulces. Facit hoc

abundantia amoris erga te: Quocirca non hominis leuitati hoc, sed tuæ amicitiae tribuo. depono inimicitias vt petis, redeo ad pristinam mentem, nihil est necesse hominis mihi nescio qua de causa nõ satis amici consilia & facta referre: tantum superest vt omni odio consepulto amicitiam etiam diligentius quàm antea inter nos excolamus: cuius vt fructus ad nos aliqui, ad te certè, qui huius author fuisti, pleniores redire debent. Vale.

✱ Rogatoriæ epistolæ thema.

Rogabis amicũ ut tibi pecunia mutuò dāda adsit.

Principiò exponetur beneuolentia, & animus mitis eius ad quem scribis: simulque tuas expones angustias. Tum petitione utēris, ut tibi adsit. Facultatem efficiendi ostēdes, quòd sit diues, quòdque amicos habeat locupletes. Honestatē à mutua subleuatione, quæ semper est laudata. Extremo loco animi gratitudinē in posterum pollicebere.

EPISTOLA.

CUm familiaritas me hortata est tua, tum ille comitatis, pietatis, mansuetudinis plenus animus, vt abs te auxiliũ petere nõ dubitarẽ. Miræ me angustiae premunt rei nummariae: nec satis quomodo mea tueri, & defendere possim negotia, video. Quocirca peto abs te, quantum me amas, vt mihi aureos decem mutuò des. Potes tu sanè his me liberare, & explicare angustijs. Abundas enim opibus: nec est quisquam, qui tecum eo in genere conferri possit. Deinde illud tibi est cogitandum, istam mutuò subleuādi rationem semper habitam honestissimā: quam, opinor, minimè aspernabere. Equidẽ quod ad me attinet, ita me geram, vt homini grato & memori adlaborasse videare. Vale.

RESPONSIO.

QUod à me petis, vt te iam decem aureis mutuo dandis iuuem, facerem sanè lubenter: sed nescio quo pacto domi meæ arculæ deplorant suâ solitudinē & vastitatem. Si messis erit vberior, te iuuabimus: sin minus, nostræ nobis quoque erūt ferendæ angustia. Nosti cōmunem iam omniū & contritā excusandi rationem: qua si vtor, nihil est cur mihi vni separatim succensendum putes. Vale.

Disuasoriæ epistolæ thema.

❧ Dissuadebis amico ne à literis deficiat.

Argumentorū loci sunt iudē ferè qui cadunt in superius genus, nisi quòd præterea utile est adiunctū. Honestū probabitur à literarū vi & natura, à summorū hominū consuetudine, qui his dediti fuerūt: à bonis animi, & industria quæ præstāt cæteris omnibus. Facile, quòd ingenio sit acuto & perspicaci, quòd ualeat opibus, quòd fautoribus iuuetur. Vtile ab emolumentis, quæ nobis conciliant literæ: cuius generis sunt amici, honores, diuitiæ.

EPISTOLA.

Fuit ille mihi acerbissimus nuncius, cum de tua à literis discedendi voluntate accepi. Quid? tū ne ab his descisces, quæ tantum virium, tantūque momēti habent? Vide etiam atque etiam, per Deū immortalem, quinam viri, quantoque ingenio se istis dediderunt, qui me hercule nunquā aut se his penitus tradere, aut tam diligenter eas tractare voluissent, nisi in his ea quæ & summa, & sola sunt habenda, bona posuissent: hæc scilicet bona quæ animi, non corporis continentur viribus. Quid enim est quod cum istis cōferri possit? Vales etiam ingenio, quod proiicere ignominiosè, ac turpiter nō de

bes. Ad ingenium accedunt amici, opes, fautores, quos fallere illiberale esset atque inhonestū. Quod si te facultatis magnitudo non mouet, certè utilitatis magnitudine moueri debes. Ipsæ tibi literæ multorū amicitias, familiaritatesque cōiungēt, ornabūt honorib⁹, diuitijs cumulabūt. Sed ne plura scribā, tua me impedit prudētia : quā si adhibueris in cōsiliū, nūquā ab eo quod utile decorūmq; erit, aberrabis. Vale.

RESPONSIO.

F Vit ille ab inuidis leuiter & subiniquè dispersus rumor de mea à literis discedendi voluntate. Ego sanè nunquam adduci possem, ut eas negligerem, quibus iam tum ab adolescentia me, curasque omneis deuoui: posteaquam verò ab his ornatus, & plurimis in rebus subleuatus fuerim, eas prodere non constantis, sed perfidi & comminuti animi esse videretur. Quare sic habeto, me nullam literis possessionem clariorem, magisque dignam homine ducere: neque vnquam commissurum, ut non hæ senectuti familiares sint, quæ etiam adolescentiæ iucundissimæ fuerunt. Vale.

✶ Iocatoriæ epistolæ thema.

Iocaberis cum amico cur tandiu fileat.

Genus hoc ironice tractatur cum deprecatione eiusdem ioci ad extremū. Licebit uti initio interrogatione, quid sit quòd tandiu fileat. Deliciarum subiungetur cōmemoratio, uoluptatum, bonorum, gratiarum, quibus rebus insolentem factum dices: sermonum etiam quibus delectatur cōsumendi ocii causa. Adde illum nimis nummulos & pecuniolas captare, quibus iam ocio illum congelasse, & ab officio scribendi abductum contendes. Tum tuam mentem explicabis, iocari te cum homine ingenuo uoluisse, ut tandem ab eo literas eliceret.

EPISTOLA.

Quid esse dicam, cur tam obstinatè ac pertinaciter taces? Deliciæ, credo, te delectât, & honores, & collectæ à paucis diebus gratiæ: neque enim aliud quicquã conijcere possum, quod tibi solitâ illâ & mihi pergratâ diligentiam de manibus extorserit. Videor mihi te videre cõfabulantẽ iam lepidè cū vno atque altero susurrone: & ansas iocosi ac festiui sermonis poscentẽ. Hoc si tu animo es, vt in voluptatũ regno tibi manendũ, & à scribendi officio deficientiũ duxeris, non video quid scribendo proficiã. Tu quidem optimus es testis, quantum te Mydarũ & Crassorũ diuitiæ capiât, quib⁹ te victũ transferri in ocij cupiditatĩque orã importunã & inamœnam video. Sed hæc iocati sumus cum homine urbano & amico: quod & breuiter & lubenter feci, vt tu maturè aliquid ad nos dares. Vale.

RESPONSIO.

IOcaris mecum fatis tu quidem festiuè & liberaliter, sed tamẽ iste tuus iocus pupugit animũ suspitione nõnulla negligentie, quã tacitè in me cõtortuere es visus: ego, vt me tibi apertius indicem, nolim vel minimã fieri iacturã officij in scribendo, quo vterque nostrũ semper studiose est vsus. Quocirca, quantũ voles, tibi erunt meæ literę verbosæ & loquaces: tuæ ne nimis diu fileant, tuum erit providere. Quod te facturum diligenter spero. Vale.

✱ Accusatoriæ epistolæ thema.

Accuses aliũ, quòd tibi egregiè pictã tabulã sit furatus. primò crimen exponetur. Tum id confirmabitur à testibus, à moribus, à loco. Infamia totius facti ostendetur. Minabere ad extremũ iudiciorũ seueritatẽ, nisi eã reddat.

EPISTOLA.

CUm domum meam nuper aduentasses, meque cum amicis quibusdam occupatū vidisses, voluisti bibliothecā ingredi, quod te non mediocri librorum inspiciendorum desiderio teneri diceres. Hic te cum mirificè tabula picta delectasset, quam mihi priuato meo studio cum ornamēti, tum delectationis causa conficiendā curarā, ad eam primò oculos, deinde animum, ad extremum etiā manus adiunxisti: eamque abstulisti. Noli hæc à me ficta arbitrari. Videre egredientē domestici, quod tu minime suspicabare: eamque tecum ferentē: qui cōfestim ad me, vt fieri solet, maximo clamore detulerunt. Noui tuam naturā, teneo ingenium, scio te huius generis picturarum semper auidissimum fuisse. Inuitabat etiam locus, in quo cum esses solus (nam, vt audio, nostri ab homine sciētiae cupidissimo, ne quid interpellarēt, discesserūt) facile te id nullo tuo periculo, maximo etiā cōmodo, perfecturū sperabas. Cedo, num tibi turpitude facti obuersatur ob oculos? domū aduentare vt amicū, ingredi bibliothecā vt familiarem, & tale facinus tandem cōmittere. Hoc ego facinus ingens appello: meæ erāt deliciae illa tabula, mei erant lusus, mei ioci, hanc omnibus diuitijs anteponebam: in quam tu, vt prædonepharus atque immanis, violentas manus immisisti. Quod nisi eā reddas, fugias ad Gades licet, te tamē assequar: & legitimis iudiciorū catenis aliquando vinctum, atque irretitum tenebo. Vale.

RESPONSIO.

Vulnerarunt me tuæ literæ telo immani & mihi pestifero. Reum me cōstituis facinoris, vt tibi perniciem, sic mihi perpetuā labem inurentis.

Quod si tibi videris meam naturā probè nosce, erras, mihi crede. Ego enim, fateor, elegantiae & omnis honestatis semper fui studiosus. Vt verò elegantiam scelere & dolis partam amarē, adduci nunquā vlllo modo potui. Itaque te moneo, vide etiā atque etiam diligenter, in quam vitā hēc cadat suspicio, cuius me affinem videri cupis: ego nec tuas tabulas cogito, nec curo: fatis me mea tenuis res & familia delectat: tibi verò quanta vis sit innocentiae & probitatis ostendere conabor: & simul experiar, num tua criminandi insolentia legibus etiam superior esse possit.

✶ Imploratoriae epistolae thema.

Implorabis subsidium alterius.

Argumenta ducentur à clementia illius, ad quē scribis, à consuetudine, ab eruditione, à prudentia, ab authoritate & potētia, qua ualet, à constantia: in eo sitam omnē spem, tēque à cæteris destitutū affirmabis: maximēque efficies, ut hēc destitutio iniusta & iniqua uideatur: ac te ad eum tanquam præstanti uirtute & pietate uirum confugisse dices. Concludēsque ex iisdem locis cum obtestatione ad animum mouendum.

EPISTOLA.

CUm mihi proposita esset grauis & acerrima contentio defendendæ existimationis amici, repente homines maleuoli, & quadam inuidia suffusi, in me inuolarunt, ut mihi iam de vita sit periclitandum. Ego cum te hominem clemētissimum, mansuetissimū, modestissimū semper duxerim, auxilium mihi abs te petendum iudicaui. Tu vnus es qui solitus es aliorum afflictis rebus adesse. Quod tamē minime est mirandū: quid enim te prudētius au dici aut cogitari potest? Hac tu uirtute adiutus,

cū rerū imbecillitatē humanarū prospicias, non tu quidē à cæteris iuuandis abhorres, sed certē efficis, vt omnes magnā spem suarū rerū in te, maiorē etiā capitis & vitæ defendendæ ponāt. Valde te prudētia vt velis iuuare quāplurimos hortatur: sed tamē eruditio & doctrina plurimū. Quid dicā de grauitate & cōstātia, qua nemini vnquā cedere es visus? Ego, vt verū fatear, in te omnē spē posui ac fixi. Ceteri me destituerūt. Id si ab his factū esset ratione, aut iure aliquo, ferrē æquius. Sed in summa illorum improbitate te vnū habui singulari virtute & mansuetudine virum cui me traderem. Quare te quantum possum, oro atque obtestor, vt me contra istorū audaciā tueare, tantūque efficias, vt per te horum vim & furorē atque amentiam possim perdomare.

R E S P O N S I O

P Etis à me per literas vt te cōtra furorem atque audaciā perditissimorū hominū iuue. Genus hoc petitiōis, quod & mihi facile est, & cuiq; honestū, me vehemētissime flectit, ad seque allicit. Itaq; expecta à me, quod petis subsidiū: te sartū tectūq; cōtra omnium insultus ad minas prestabo. Vale.

✠ Obiurgatoriæ epistolæ thema.

Obiurges amicū, quod nō gnauiter literis operā det.

*Amicus est bene
volentia
coram*

Primū ostendes dolorē, quē ex illius vita immoderata cōcipias, amorēque, ac studiū ad illius utilitatē explicabis: deinde licebit uti grauiore quadā obiurgatione propo-

*Garant sunt
que si dilig
tuleri nō de
et abequeant
positiuidine
forasse facti
nauituz*

nendo spē, expectationē, ingeniū, etatē, opes, amicos, quos fallat. Huic generi obiurgationis admiscebitur lenior quadam admonitio & causa instituti tui, te quod facias, amicitiae causa facere: contendēsque ab eo, ut si amicos non respiciat, ad seipsum respiciat: tantūque elaboret, ut naturæ adiumenta non prodat, nec frustra consumi patiatur.

*Peritio est quia in magis summa sunt bona aduincta
ad interna peruenimus*

EPISTOLA.

Cum ad me delatum esset, te in literis tractan-
dis remissè, mollitèrque versari, opinione ma-
iorem animo cepi dolorem. Ego enim is fui, qui
semper emolumentum, semper tuum commodum
præ cæteris diligerem. Nunc cum audiam te planè
languescere, & deficere à te ipso, frangor pene do-
lore. Quid? hæccine est spes quæ de te cōcepta fuit?
hæccine expectatio quæ bonorum animis iniecta,
illos etiam ad subsequenti cōmodi lætitiā protra-
hebat? Quod si esses eo ingenio, vt non ad literas
natus viderere, tū tibi essem author, vt ab his disce-
deres. Nunc cum tibi natura ingeniū, fortuna opes,
tempus amicos ex animi sententia porrexerit, etiā-
ne enervata atque ignaua vita ac moribus eos elu-
des? Non acerbitate aliqua in te inuehor, sed amice
moneo: vide opes, contemplare amicos. Quod si
hæc apud te parum valent, saltem te tuāque na-
turam respicias: quæ cum sit optima, personat, ac
clara voce testatur, non tibi hebesendum in suis
castris, sed in his solerter: & laboriosè agendum.
Fac igitur, vt quæ habes à natura subsidia, diligē-
ter retineas: neque committas, vt taciturnitate ani-
mi, atque ignauia, te, tuasque rationes, spēmque
omnem proiecisse videare. Vale.

RESPONSIO.

Quod me obiurges per literas, nihil sane est.
Nam quantū potui, quantūque meus la-
bor, & mediocris exercitatio antea valebat, literas
tractavi: sed sentio inuidiæ telū, quod si esset aspe-
ritate min⁹, nihil aut parū admodū dolerē: sed cum
eius immanitate simul lædatur existimatio, amici

B. iij.

alienentur, parētum etiā frangatur expectatio, non
 queo nō magnopere cōmoueri: despondere certē
 animū nullo modo possum. Sed quoniā me magis
 amicē mones, vt scribis, q̄ inhumaniter obiurgas,
 vulgi sermonculos vt etiā sunt leues, negligam: tan-
 tūmque operæ ac laboris in tractādīs literis ponā,
 vt de me propinqui ac familiares cōqueri non pos-
 sint: laudare etiam diligentiam possint. Vale.

Indignatoriæ epistolæ thema.

Conditio debet Initio ponetur concitatio quædā interrogatio, adiūcta
 cōmorationis responsione, qua te iracūdia incensum ostēdas. Illius leui-
 tatem insectabere, quod tibi auxiliū denegarit: iustam esse
 tuā iracundiā contendes: idque confirmabis ab illius pro-
 fanis tubercamissis, à parētibus, à diuitiis, ab amicis, quib⁹ usus potuis-
 set huiusset, si uoluisset, auxilium ferre. Extremo loco stomachosior
 erit epistola, partim minitendo partim accusando.

EPISTOLA.

Q Vid? tūne ille es Patroclus, quē te mihi fore
 prædicabas? Equidem nō video. Et si me
 tibi sanē Achillem præstiterim, tamen nō modo te
 Patroclū non dicā, sed ne Troilum quidē: sed alte-
 rius cuiusdam generis hominem leuē, incōstantem,
 perfidum, vafrū. Hæc enim & plura etiā in te opti-
 mo iure cadūt nomina. An tibi præter æquū insulta-
 re videor? Iustus est meus dolor, iusta animi permo-
 tio. Tenēsne memoria te, cum vnā essemus, mihi
 fortissimū adiutorem fore promississe? Quod, si te
 probē noui, potes illud quoque meminisse. Quid
 si parentes tibi defuissent, quid si diuitiæ, quid si a-
 mici? Cum verò in summa diuitiarū vbertate ma-
 gna parētum locupletū, maiori etiā amicorū copia
 defueris, possumne istud æquo animo ferre? Hæc
 quantū vulnus doloris mihi inflixerint, potes per te
 habere potestatem

intelligere, nisi ob id dissmulas, quòd ea tibi maiore
 perfidiæ & dedecoris plagam intulerint. Nō eris tu
 mihi posthac is, quē semper duxi, sed quē te esse vo- *fameltas*
 luisti. Quid aliud est prodere, nisi amicū in summis *conclusio ty*
 rerum difficultatibus deserere? Hoc tu tibi expecta, *qua minatur*
 quod mihi struxisti, malum. Etsi non planē auctoritate *ale ej fore*
 iniuriæ fueris, tamen cum posses eam depellere, nec *tuurid ad qm*
 velles, ministrū te præbuiſti facinoris, vt nihil aliud *quē scribit*
 dicam, neque honesti, neque vilo modo tolerandi. *ostendens quē*
causam fuisse causa
sancti facinoris

RESPONSIO. *Summam superioris epistolae
 hinc respondet*

GRauiter, acerbēque mecū per literas de negle- *respondet tunc*
 ctis promissis & fide violata expostulas. Non *non promissis*
 est respondendū ad omnia: sed tamen sic sentio me *steterit non*
 & honestā facti mei rationē habuisse: nec magis te *debi tibi angu*
 à me auxilio destitutū, q̃ non ad voluptates perfrue- *ad esse ad*
 das adiutū videri debere. Sic enim acceperam peti- *voluptates per*
 tionē eò spectare, quòd facilius tuę libidini & impor- *ferenda*
 tunæ cupiditati inseruies. Hoc si à tuis familiarib⁹ *ratio ostendens*
 recitatū fuerit, est sanē causa, cur ignoscas, etiā si fal- *unde petitionis*
 sum de quo dubitarē, retulerint: sin ab obscuris, mi- *horstaknis*
 hi tamen notis, causa nulla est, cur ab his dissentire *confirmatio*
 deberē. Nā mihi in multis perspecta fuerat immo- *rationis per*
 deratior natura tua. Vide q̃ integrē, & q̃ minimē ve- *complexiorem*
 teratoriē tecū agā. Ego in omnibus quæ salua exi- *ergo ty*
 stimatione & honestate fieri possunt, fidē vel dilige- *conclusio ty*
 ntissimē seruandā puto, promissorū verò præstationē *qua admonet*
 cū nominis ac famæ imminutione cōiūctam ferēdā *aduersariū*
 nullo modo arbitror. Quare expostulādi mecum ti- *ut petitionis*
 bi causam video relictā nullā. Quod cū tibi explo- *ma existimatio*
 ratum sit, plura nō scribā eo modo: tantū abs te pe- *habeat*
 tam, ne cum in alijs fidē desideres, tuā ipse exstima-
 tionem miserē, turpiterque proicias. Vale.

☛ Laudatoriae epistolae thema.

Principiò utèris loco communi, natura nos incēdi ad uirtutis amorē, cuius cū praeclarā imaginē in aliquo intuemur, cogimur illū non solū amare, uerūetiā laudare. Tum applicatio fiet ad institutū. virtutem eius ad quem scribis, per partes explicabis: maximēque ornabis, quae homines sibi parare possunt, eruditionē, diligentia in tractandis rebus arduis, cæteraque generis eiusdem. Nam fortunæ, aut naturæ bona, opes, amici, maiores, pulchritudo, uires, sunt quidem explicanda: sed minorem uim habent ad laudem. Extremūque gratulando illius uirtuti concludes.

EPISTOLA.

ESt illa naturæ lex eruditis nota, & tibi, opinor, minime obscura, nos ad eorū amorē rapi, quos honestè uiuere, quosque cum uirtute congruere uideamus: neque solū inde amādi uoluntas, uerūetiā laudādi cupiditas innascitur. Ego te hominē summa uirtute, summisq; ingenij ornamētis præditū cū uiderē, incēdebar sane nō mediocriter, ut & te amarē: & tuo honori ac gloriæ studerē. Neque enim leuia ista sunt in te, aut leuibus uigiliis & cōsiliis à principio cōfirmata. Primū quidē ista grauitas animi, quam præ te fers, nō paruā apud omnes laudē conciliat: deinde cum tu eā perpetua suauitate, & morū comitate cōdieris, fit ut omnes excellentē te quendam & magnificum hominē putent. Nec minus uales frugalitate, quā grauitate: neque minor tibi ob clementiā, quā parsimoniā laus tribuitur: admirabilem uerò amorē apud omnes tibi parit inaudita liberalitas: qua tu usus, multos publicè, plures priuatim, plurimos omni tēpore & loco subleuasti: qui tuus honos intermori nunquā potest. Ipsorum

illud abs te petiero, ut in posterum magis parcus in decantandis meis laudibus esse velis. Vale.

 Petitoriae epistolae thema.

Pete ab amico ut te patri reconciliet.

*Haec enim petitoria
et deliberatio
generis est* Hoc genus petitionis maximè cōstat locis honesti & facilis. Ipsa petitio parum refert utrū ante narrationē ponatur, an post. Iracundiam igitur patris expones: hanc ab inuidis in te conflata dices: causas adiunges huius assertionis, ac simul ostendes facultatem efficiendi à familiaritate, quæ illi est cum patre. Honestas à genere probabitur. Mouendi ratio ducetur à cōsuetudine illius: tum locus erit à minori ad maius, ut si alieno adesse sit solitus, tanto magis debeat tibi amico: ex eodémque loco concludes.

EPISTOLA.

*Ad narrationem exorditur
exponeo patris
iracundiam* CVM ab Italia Cal. Augusti rediissem, quā tractandi literas causa, & maximè ius ciuile adieram, patrē offendi in me odio inflāmatum, ut & ingredi conantē ianua prohibuerit: & asperè, acerbèque repulerit. Hic ego repentē sensi eorū inuidiam, quibus cū ad libidines, & sceleratas fraudes adiutor esse nollē, virus illud suū in me euomuerūt. Itaq; peto abs te, vehemētérque oro, ut me patri recōcilies.

*causam adfert
me pater
sit in eum
inuidia
Itaque
petitoria
Sic tu
Respondit fac
multat enim
offendit ad
a familiaritate
et amicitia
honestatē
adfectu
et aucta
personarum
genere
Nec videro
Confirmata
comparatione
minoris se ab illo debere timere ut qui ignotus vel non
petantibus eueniret ad se* Hoc tu minimo negotio cōsequere: multum enim tribuet familiaritati, multū amicitiae, multū necessitudini, quæ tibi cū illo semp fuit. Nec, opinor, ignotas q̄ sit turpe, me ab eo abalienari, à quo primū in hanc lucē iucundissimā sum editus: & sine quo vita omnis acerba, atque insuauis sit futura: cui, me hercule, quantū vires ferrent, immortalī me amicitiae, & beneuolētię fœdere cōiunctū cuperē. Nec, ut spero, id denegabis: semper enim tu aliis, vel non satis apertē petētibus affuisti. Ex quo quantum mihi de

te in hac parte sit promittendum intelligo, cum tu meam amicitiam antea tanti feceris, vt nunc vel recusare, quod peto, sit turpe, vel reiicere, flagitiosum.

Itaque te per eam amicitiam, qua tu me semper in- *concludit ex*
tegrè dilexisti, oro, atque obtestor, vt mihi patris il- *eodem loco*
le pristinus animus, & solita charitas reddatur. Tã- *repetens peti*
túmque efficias, vt per te ad reliquã vitam eo fruam, *finem*
sine quo viuere iniucundum, mori etiam suauissi-
mum esset. Vale.

RESPONSIO.

MOuit me tuarũ querela literarũ cõiuncta pari
æquitate & honestate: durus quidẽ pater, &
ad deponẽdã semel cõceptã opinionẽ præfractior:
sed vincetur sermonibus, quibus illum ad lenitatem
traducere conabor. Tu facito vt bene speres de eo
ipso quod petis: ego in eo omni cura, studio, diligẽ
tia elaborabo, vt amissam apud eũ gratiã recupera-
re propediẽ possis. Quod cum assecutus fueris, ni-
hil erit cur nõ te colligas, atque ita virtuti operam
des, vt pateat, te inuidia ab illius beneuolẽtia deie-
ctum potius, quã tua culpa deturbatum. Vale.

✱ Expostulatoriæ epistolæ thema.

Expostules cũ æquali, quòd à tua amicitia defecerit.

*Huius generis locus maxime proprius est turpitudine, ad
quã ferè omnia referri necesse est. Exordiere à tua perso-
na & ea opinione, quam de illo antea habueris, & nunc
habeas. Tua in illum commemorabis officia, nonnulla etiã
illius in te. Deinde locus erit ab hominum opinione & ser-
mone, à rei turpitudine, de qua dixi, ab incommodis, at-
que ex iisdem locis cõcludes, qui ad redintegrandam ue-
terem amicitiam magis ualent.*

CVM mihi tecū antea versari liceret, capiebam magnam voluptatē ex amicitia nostra, & ex ea opinione quā de tuis moribus & natura cōceperā. Sed eā simul & opinionē & voluptatē repentē tua immutauit leuitas, qua tu impulsus, à mea amicitia discessisti. In quo quid cōsecutus sis, nō video. Illud quidem scio, te neque meae erga te cōstantiæ rationem habuisse: neque ea ad animū reuocasse beneficia quæ in te contuli: quæ si apud te valuissent, esset quoque aliquis locus amicitie apud te: neque me radicatus ex animo extirpasses. Ego, cū periclitari, & ab improbis premerere hominibus, magno mei capitis, & rerū omniū periculo defendi: rursus cum instarent creditores, & debitā flagitarent pecuniā, tibi affui: tu vicissim & me iuisti persæpe: & magnum in te solatiū & calamitatū alleuationē sensi. Quo fit, vt mirer, te adduci potuisse, vt à pristina illa nostra, & vt mihi videbatur, satis cōfirmata amicitia, aliquando discederes. Quid quæso de te homines iam loquentur & sentient? qui cū te antea propter grauitatē laudarent, & fidē, nunc mihi crede, propter incōstantiā risu etiam exagitabunt, atque eludent. Nā quid turpius, q̃ eum qui se antea tanto animi robore septum, ac munitum diceret, repentē à se deficere: ac pristinæ virtutis obliuisci? Satis mea quidem sententia intelligis quantum tibi ea res detrimenti sit allatura, quæ vno ac breui tempore omneis vtilitates, omneis omnium necessitudinū, familiaritatum, officiorum fructus sustulerit. Sed de his tu ipse videris. Equidem vt de meo quodam singulari erga te amore confitear, peruellem, vt te ad pristinam & solitam amicitiam reuocares. Quod

facies, si non solum quid vtilitas tua, verumetiam quid existimatio postulat, cogitaris. Vale.

RESPONSIO.

LEgi tuas literas nō sine magno dolore & animi perturbatione, quibus te exoptulare, quā tua amicitia desciverim, perspicio. Hic ego si iuste, si integrē te cōqueri cōfitear, me simul accusem necesse est, qui tibi hui⁹ rei author fuerim: sin & in me cōscientia pura, ac tu leui quasi vento sic cupiditate animi caussam meę existimationi cōsulendi attuleris, nō video cur nō te potius, quā meipsum accusare debeas. Quandiu stetisti fortiter pro amicitiaē nostrae conseruatione, tandiu existimaui mihi eam acerrimē tuendā, & propugnandā: posteaquam verō te magistrum leuitatis atque incōstantiaē habere cōepi, repētē omnis illa pristini animi vis, alacritasque in me ipso euauit, atque extincta est. Quod si me ad pristinam amicitiam reuocare vis, reuoca te simul ad pristinam cōstantiam: ac tum fortasse Pelias hasta, quā vulnus intulit, poterit etiam nunc vt quondam medicinam afferre. Vale.

✱ Nuntiatoriaē epistolae thema.

Genus hoc epistolae narrationē admittit earū rerū, quae sunt nouitate prima, genere singulares, relatu faciles, auditu iucundae: uel quas intersit illius scire ad quē scribimus. Harū aliae dilatantur, aliae perstringuntur, prout ipsarū uis & natura postulabit. nōnullas etiā timide attingemus fugiēda temeritatis causa. Cōclusio officii locis cōtinebitur.

EPISTOTA.

ET si mihi dubiū nō sit, quin de his reb⁹, quae hīc aguntur, quotidie multorum sermonibus & literis certior fias: tamē rerū magnitudo, addo etiam

amicitiæ nostræ, cuius causa nihil nō facere debeo, cuperē certē, quoad possem, effecit, vt de omnib⁹ ad te literas darē. Ac primū sic habeto, Variē pugnātū est in promulgandis legibus nouis: multi interfecti, plures vulnerati, ipsi authores promulgationis partim fuga, partim manu vitam sibi ac salutē quæserunt: quod & inauditū, & nunq̃ antehac est visum. Sed scribam id quod & mihi ad explicandum est aptius, & tibi ad noscendū iucundius. Cum suaderent boni quidā viri, & reipublicę vtilitatis studiosi, nobis quidē amici, in quibus erat Gallandius is, qui tum in hac nobili academia Dictaturā gerebat, cōuocatis ad hoc idoneis hominibus, vt decursus ille temporis in Philosophia perdiscenda, qui nunc triennio fit, ad bienniū & sex menses coarctaretur, reclamatum à multis est: quā rectē nō dico: tātum dico, & hoc cōmodē potuisse perfici: & magnā nō vtilitatem solum, sed gloriā etiam ad omnes peruenturam fuisse. Magna præterea fuit inter Perionium & Strebæū homines eruditos cōtentio. Edidit alter paucula quædā: sed cum alter studiose pro se ipso, vt debebat respōdere cœpisset, & iam typi calerent, statuit sapienter Senatus, ne typographus vltius pergeret: ne scilicet hominum doctissimorum voluntates, & alios iuuandi studia priuatis contentionibus & dissidiis retardarētur. Ciceronis libros de repub. aiunt iam in Italia repertos. quod vt mihi valde probari cuperē, ita sanē affirmare nullo modo ausim. De Plutarcho, cuius plurima adhuc quoque inuēta ferunt, facilius adducor, vt credam. Neque enim tanto studio hæten⁹ Græca expetita fuerunt quā Latina; neq; nunc tanta cura tractantur: quanquam vidētur iam velle caput exercere altius,

vt pari gressu cum Latinis incedant: quod me hercule nunq̃ fiet, aut si fiet: perspecta diligentius utilitate, quæ à Latinis promanat, breue ad tēpus hæc æqualitas durabit. Quos te ab Aldi nepote dicebas expectare libros, Lutetiam delati sunt. Hos, si voles, ad te mittam. Hæc sunt de quibus te certiore facere volui. Quod cum feci, officio me functum amici, si non nimis diligentis, at certè fidelis iudicaui. Vale.

RESPONSIO.

DElectatus sum varietate rerum, quas tu mihi permittis amicus literas significasti: in quo vt fidē perspicio tuā, in quo fidem ac sic diligentiam vehementer laudo. Est mihi magnæ voluptati habere me istic amicum singulari fide & studio, qui me de omnibus rebus quæ acciderunt, certiore faciat: idque ad aliquam meæ utilitatis partē redundare etiā arbitror. Nam pro his rebus, quæ ab alijs geruntur quotidie, interdum domestica sapientius tractamus & regimus. Itaque te moneo, hortorque, quantum possum, vt nos iuuare etiam hoc scribenti, quod di genere, quantum est in te situm, nō cesses: rerū quæ hic geruntur, habebis tu quoq; à me scriptores & nū- tios, vt par sit ratio officij & diligentie vtriusque nostrum, quod tibi pergratum fore existimo. Vale.

Inuitatoriæ epistolæ thema.

Inuites amicum ad cœnam.

uteris initio loco communi, amicitiam iucundo & grato sermone ali. Huic annectes inuitationem. Per mouendi ratio ducetur à conuiuiis: horum mores, affabilitas, eruditio exponetur. Tum à loco, tempore, apparatu hortabere. Conclusio his contexetur locis, qui plus momenti ad perducendum, ac uirium habebunt.

EPISTOLA.

*Comis communis
et amicitia*

Inimitatio

Hortatur a

comuniis eorum

condicionem

affabilitatem

et amicitia

exponens

a lxxi descriptio

ne

a tempore

ab apparatus

frugalitatem

et iudicium

epilogus eorum

quibus ad

inimitandum

est

Cum magnā vim ad cōciliandā, tuēdāque amicitiam habeat sermo festiuus, ac minimē rudis, visum est mihi tecū per literas agere, vt si tibi nō est molestū, etsi nos quidē aliqui apud te sumus, hodie apud nos cœnes. Conuiuas habebis. Quæris quales? nosti Heruetū, Philandrum, Rabirium: Heruetus est ipse doct⁹, Philander vrbānus, Rabirius comis: imō verō eorū quisque suos habet sales & argutias, quib⁹ iucunde & honestē horas traducere possit. Acquiesces tu in viridi & viuo cespite sub platano frōdosa: ibi lenis aura tibi illabetur ad caput. Erunt & fontes limpidi, & dulce sonans nemus, & mōtes variis vestiti floribus. Nunc quidē agis nihil: & planē cessas, q̄ feriē sint. Nec est quōd pōpam ferculorū metuas: mē sam offendes nō tā multis delicatā, q̄ paucis salubrē: fortasse & nostræ tibi in posterū diē iucūdæ erūt cœnæ. Itaque venies, si me amas: & si gratum facere vis: nec cōmittes, vt tā luculenti sodalitij aspectū, aut loci amœnitatē in sūmo ocio tibi inuidisse videare. Vale.

Initio completitur summam **R E S P O N S I O**

superioris

sancti rapit

ab inimitatore et

comuniis

sententia sua

adfert de

comuniis eorum

honestatam

laudat atqz

condicionem

Non tam me loci amœnitas, de qua scribis, permouit, q̄ mihi cognitus, & multis in rebus per- spectus amor tuus post amorē plurimū, me cōuiuarū mouit iucūda sanē, & mihi suavis expressio. Sūt enim illi cum morū vitæque elegantia, tum doctrina exculti homines, prudētes, & multarū rerum vsu atque experiētia instructi. Ego enim didici à Socrate, qui est apud Platonē, nullā ferē esse vitæ partē, in qua nō deceat leporē humanitatēque versari. Itaq; experiar, & tētabo, si potero, num aliquā vtilitatē ex hoc tam festiuo sodalizio reportare possim. Quamobrē da-

bis tu menſas nō illo Perfico cōmendatas apparatu,
de quo hiftoriæ loquūtur: ſed quę, vt ſcribis, ſimul ad
valetudinē emolumento & ſolatio eſſe poſſint. Vale

✱ Consultoriæ epiſtolæ thema.

conſule amicum de forma moderandorum.

ſtudioſorum, quam ſequi debeas.

*Facultas in huiusmodi ratione epiſtolæ præcipuum obti-
net locum, reliqua duo honeſtas & utilitas ſatis per ſe pa-
rent, ut nihil ſit opus ea ponere in ſcribendo. Initio captabi-
tur beneuolentia: tum narrabitur, perſuadendi ratio ſume-
tur à doctrina illius, à prudentia, ab exercitatione. Conclu-
ſio hortationem & roſationem continebit.*

EPISTOLA.

SVMmus amor, quē ſemper erga me oſtendiſti, fe-
cit, vt libētius de meis rebus tecum per literas age-
rem. Ego iam hospes, & planē peregrinus in hoc po-
litiorum literarū cāpo quomodo mea regā, & tuear
ſtudia nō intelligo. Tu qui iam pridē in eo militaſti,
maximāque reportaſti gloriā erectis trophæis, &
dicendo & ſcribendo potes viā mihi munire, qua mi-
nimo labore, nullo errore, quod cupio, cōſequar. Ad
hanc exercitationē talem, ac tantā accedit doctrina
quedā nō vulgaris, vt nihil ſit tam nouū, nihil tam in-
auditum, quod nō tu & ingenij acie, & perueſtigandi
ſtudio perceperis. Quod ſi neque ea exercitatio in te
eſſet, neque ingenij vis, quę certē omnia ſumma ſunt,
tamen vel ſola prudētia, qua tu lōgē antecellis, id præ-
ſtare poſſes. Quamobrem te oro, vel, ſi maius hor-
tor, tantum efficias, vt per te armatus verſari in mu-
ſarum campo, ex eoque ſpolia ac manubias reporta-
re poſſim. Vale.

Sententiam per se

præcedentibus
exposita

Sententiam

reprobant & per se

se de amicitia et

soliditudine

liberari

hanc de hac

ratione

moderandi

pauis admonet

admonitio

Petis à me ut tibi sim dux ac cōsultor ad moderādam rationē tuorū studiorū. Equidē valde gaudeo, te tā studiosum esse literarū, & omnis venustioris doctrinæ, ut ab aliis etiā moderādi rationē petas. ac primū, quoniā illa optimē tenes quę sunt quasi fundamēta cōgrui sermonis, rudia & leuia pręcepta. tibi suadeo, ut Oratores legas & Poetas, & Philosophos, & Historicos, eos maximē, qui ornare sua acutē grauitérque potuerunt. Græcas etiā literas percipies: sed his singulis tractandis erit sēpositum certū tēpus, ut alio tēpore Poetas in manū sumamus, alio Oratores, alio Philosophos, alio Historicos, alio itē Græcas literas: ita si & diligenter & opportunē legas, & iuueris etiā doctorib⁹, & in his te scribēdo exerceas, nihil erit quod tibi ad sciētīę & eruditionis perceptionē impedimento esse possit. Habes quid sentiā de ratione moderandorū studiorū. Quod etsi pluribus explicādum esset propter rei utilitatē: hæc tamen satis erunt hoc tempore. Aliās ea de re agam tecum per literas, vel coram, si voles, fusius & copiosius. Vale.

Conciliatorię epistolę thema.

Cōciliationes ferē laudationis & rogationis partibus cōficiuntur. Nā necesse est, ut qui alium sibi cōciliare uelit, causam & rē se suas afferat, quibus permotus id petat, quę ipse ad laudē sunt honestas & quę conferendæ: & roget ad extremū: potest enim grauioribus causis sequitur debet abfuisse de causis is à quo petitur, denegare. Sed quoniā pars ista laudationis est à nobis in superioribus tractata, licebit inde, quod ad hunc locum pertineat, desumere. Ad impetrandum uerò multum ualebit ostendere similitudinem morum, studiorum in utroque. Cadunt in hoc genus, honestum & utile: quę tractantur quidem sed occultius.

est enim (inquit rigo) firmissima amicitia quam similitudo morum coniungunt

EPISTOLA.

EX quo te noui, & optimos tuos mores, ad om-
 nēque honestatē studium perspexi, repente ita
 sum inflāmatuſ desiderio amicitiae tuae, vt, nisi id mi-
 hi cōtingeret, optatissimo me subsidio in vita spolia-
 tum putarē: nō solum quia honestissimū est acquie-
 scere in talium hominū familiaritate, qualis tu es, sed
 multo etiā magis, vt de his studiis, quibus à principio
 ætatis dediti fuimus, magna cū utilitate vtriusque no-
 strū, nec minorē delectatione inter nos agere posse-
 mus. Ego semper amaui illa, quę ingenij sunt, quęque
 ad literas, rerūque magnarū scientiā pertinēt: vt pa-
 riter Philosophiā, Musicā, Arithmeticā, Astrologiā,
 Rhetoricē, omnēq; ingenuam doctrinā semper stu-
 diosē es amplexus: nec cessas in dies illa augēdo, agi-
 tando, quærēdo. Nec me doctrinæ vis solū, quod ip-
 sum est magnū, sed virtutis etiā, quæ in te elucet, ra-
 tio delectat. Nō agam tecū obscure, sed ita aperte, vt,
 nisi dissimulare volueris, me verissimis & iustissimis
 de causis adduci ad scribēdum iudices. Neq; enim est
 vlla causa grauior, neque iustior, q̃ quæ à virtutis ad-
 miratione proficiscitur: neque omnino illa quæ pōde-
 ris plus ad mouendū, aut viriū habere debeat. Placet
 mihi mirum in modū in te modestia, tēperantia, fru-
 galitas: placet illa quā rectē sequeris, bonorū familia-
 ritas: placet etiā sermo, affabilitas, & de optimis re-
 bus, atque vtilissimis ornata oratio & mitis, quā tu
 lubēter vteris. Quod si id mihi das, quod vt des oro,
 vt tua amicitia frui possim, vici omniū regum fortu-
 nas, triumphos, victorias. id sanē q̃ sit æquū, nihil est
 necesse declarare. Equidē quantum in me erit, ita me
 geram, vt laudare etiam institutū tuum in posterum
 magnopere possis.

Vale.

C. iij.

tribuio r. anss. ob
 ostendit / sup.
 ostendit

ostendit / m. v. m. m.
 ostendit / m. v. m. m.
 ostendit / m. v. m. m.

ab honesto r. anss. ob
 adfect

Primatim r. anss. ob
 quæ ad aliquid
 quæ ad aliquid
 quæ ad aliquid

postrema pars
 ostendit r. anss. ob
 ostendit r. anss. ob
 ostendit r. anss. ob
 ostendit r. anss. ob

*Tu tibi videretur quod
in superiore
constitueretur*

*Sententia sua
addit de
sanda amicitia
oblatam conditioni,
ut etiam si aduersarere
postea mutata sententia,
fionem inuade
amixtione*

*Adfert rursus
que amicitia
conditione veni
piat a persona
illius qui vult
amicitiam atq
propinquos
conferre*

*Pollicetur se tu
vita praestatur
honestatem amicitia*

Agis tu mecum per literas, idque studiose petis, ut tibi aditus ad meam amicitiam pateat. Quis talia demens abnuat? aut tecum malit cōtendere bello? Equidem tantum abest ut huic tuæ repugnē petitioni, ut etiam si aduersarere postea mutata sententia, te tamen omni studio & diligentia mihi adiungendū putarem. Nunc cum ea ultro & summa cōstantia sit oblata, nō cōmittam ut tam luculentā, tamque optatam occasionē frustra elabi sinere videar, præsertim cum tui sis qui cū per te, tum propinquos, & maiores tuos dignissimus amicitia videre. Quare frui nostra amicitia, ut petis: nos ut ea tibi iucunda esse possit, dabimus operam diligenter. Vale.

Suasoriae epistolae thema.

Suadeas amico, ut se ad hanc celebrē academiā conferat.

Loci argumentorum erunt tractatio artium, uirorum doctorum multitudo, discipulorum numerus, librorū copia, ædium locorumque cōmoditas, urbis pulchritudo, aeris serenitas, rerum omnium abundantia: eaque breuiter ac sigillatim mouendi causa exponentur. His adiungetur facultas, quam à diuitis probabimus. Nam utilitas rei in hoc themate quod praescripti, atque honestas per se satis comprobatur.

EPISTOLA.

Cum de te, tuisque rebus rationibusque cogito, cogito autem sæpissimè, venit mihi in mentem te admonendum esse, ut ad hanc præclaram ac florentem academiā aliquando conuoles. Sic enim perspicere videor fore, ut cū hīc fueris, plus cōsequare vel breui spatio, quā istic tota vita, ubi his doctrinæ, & eruditionis subsidii destitutus videre. Est hīc magna exercitatio omnium non mediocrium artium solum,

verumetiam maximarum: hominum doctissimorum magna multitudo, maior etiam eorum, qui se ad audiendum, discendum, disceptandum summo studio dediderunt. Est præterea librorum copia maxima. Quid quæris? Habemus hîc nostras Athenas, vel ingeniorum vbertate, vel scientiæ peruestigatione, vel tractatione linguarum: vel cæterarum rerum varietate & copia, quæ ad hoc munus, atque opus literarium pertinent. Operæpretium est videre domos ita apte ad studia tractanda constructas, urbemque tanto artificio discretam & conditam, ut nihil elegantius, nihil pulchrius ne cogitari quidem posse videatur. Hæc omnia illustrat, & quasi conditiora videri facit incredibilis quædam cæli, aerisque serenitas: qua mehercule ego cum fruor, beatorum illorum, quos ferunt, insulas non desidero. Breuiter, nihil est aut manu factum, aut ad vitam accommodatum, quod non hic copiose, abundantèrque habeas. Tu verò cætera habes, quæ sunt ad eiusmodi institutū necessaria, bona, ac diuitias. quæ cum adsint, nihil iam est causæ, cur nō tandē nostrā istā, & Atheniensem, & Romanam academiā visas. Quod facies, si te amas: & si tuæ utilitati minime inuides. Vale.

RESPONSIO.

R Ecepi tuas literas, quibus tu me totum propè in vestram academiā transtulisti, non hercule tam urbis pulchritudine, quod ipsum est magnum, quàm librorum, hominūque doctissimorū multitudine? Dij malè perdant istas occupationes, quæ nos à doctrinæ, rerūque maioriū scientiæ verissimis fructibus tandiu excludunt: nō est credibile quod me delectet, atque incendat ornata, & plena artis oratio, & eruditio: cuius causa vel mare illud superum, vel inferum

*transuare pronècialiter dicitur de his qui pro re aliqua habenda
varios diffinilesque suscipiunt labores*

*i. initio scilicet se
persuadens amari
liberis*

*Impressat
omni rationis
que a ceteris
admirant*

*4. Mare superum
vel inferum*

transnare cuperem. Quocirca expecta hominem magni desiderij ad literas: in quo ut aliquid desit, tamen cæterarum rerum obscuritatem voluntas intenta, atque græta facile excusabit. Vale.

Necesse est si quidem dolere
maximè nos quicquid **Deploratoriae epistolæ thema.**

dolent et præbeantur quæcunq;
enim alios esse Licebit ordiri à tuo luctu. tum eorū, quos deploras, vitam
deprecari facta, consilia, studia, dicta expones: eaque ut videantur om-
nia esse cum ni cum uirtute cōiuncta perficies. His adiunges eorū mæro-
rem, qui illos luxerunt: quæ iustissimum ex causis uitæ, & fa-
ctorum illius fuisse cōtendes: tum attexetur exclamationes:
conclusionemque à tuo luctu, à quo es exorsus, duces, adiun-
cta rogatione, uel adhortatione, si locus aptior uideatur.

EPISTOLA.

in suo luctu
et in **Q** Vantum luctum ceperim ex morte P. Villano-
Ratio qua
ostendit tristitiam
et iustitiam
et eundem
4. Exornatio
et subiectio
5. Amplificatio
et enumeratio
et subiectio
6. Expositio
et enumeratio
et subiectio
et subiectio
uani neque ipse scriptis declarare possum: neque, si possem, diutius tamē in hac oratione versari dolor pateretur. Quid enim huic deerat quod quisq; summo, acerrimōque ingenio, summa ac præstati doctrina, summo atque infinito labore consequi posset? Eruditione, & politiorum artium scientia? at eo in genere ita elaborarat, ut etiam cum maioribus nationu compararetur. Quid Poticen dicam? quid Rhetoricen, quid dialecticen, quid Phisicen, cæterasque artes ingenuas, & homine claro & liberaliter educato dignas: in quibus omnibus nemini vnquam cessisse est visus. Mathematica verò, quæ reconditis atque abditis è fontibus hauriuntur ita tenebat, ut nemo in his acutius, nemo melius versari videretur. Ardebat studio & contentione discendi. Valebat etiam, quod erat insigne illi, & sermonis comitate, & facetiarum copia, & mira cum naturæ atque ingenij, tum etiā dictorum, factorūque suauitate. Omnes ille ha-

bebat gratias, omnes vrbauitates exquisitas ad oble-
 ctandos hominū animos: omnium venustiorū & iu-
 cundiorū sermonū varietate florebat vnus: cūque
 patronus esset regius, à fisco neminē ne terūcio qui-
 dē offendit, cū permulti ad expilādas, diripiēdasque
 prouincias facti quodāmodo, atque enutriti videā-
 tur; cuius mors eō tibi fuit durior, quōd quo tēpore
 reip. dignitate, & fructu amplitudinis frui cōepisti,
 ille fati atrocissimi interceptus iniuria, magno cū lu-
 ctu bonorū omniū, & totius prouinciæ occidit. Sed ^{7. ostendit, mve}
 quāta sit bonorū perturbatio & querela, vides: om- ^{scribit bonum}
 nes qui rēpub. saluā atque incolumē optant, cū hunc ^{qm. hunc}
 dolēt occidisse, tum rēpub. maximo & firmissimo ^{quo erunt}
 subsidio illius morte spoliata putāt. Nihil necesse est
 singulos cōmemorare, cū publicū squalorē, lachry-
 masque videamus. Sed tamen Mosnerius quid tulit ^{8. 7. m. l. m. mve}
 vnquam acerbius in vita? quantum ingemuit, quan- ^{20. l. m. mve}
 tum effudit lachrymarum? Et si muliebris planctus ^{ostendit, mve}
 viro parum decorus, tamē in summi hominis mor- ^{scribit, mve}
 te, & reipub. amantissimi non potuit non homo pu-
 blicorum studiosus bonorum suū quendā mœrorē
 vultu ipso, & collachrymatione ostēdere: & meritō
 amabat. Vixerat vnā ab adolescentia: condiscipulū ^{9. qua amicitia}
 habuerat: doctores summos & praestantissimos Lu- ^{efficiunt}
 tetiæ audierat: vnā in vrbe nati: vnā bonis artib⁹ in-
 stituti: quæ amicitia maior? Mihi quidem genus ip-
 sum mortis cōsiderāti, idque iam sæpius ad animū
 & memoriā reuocāti maximè luctuosa hæc calami-
 tas, & dignissima commiseratione videri solet. Erat
 iuuenis: ardebat studio discēdi incredibili: ius ciuile
 hominē attentū postulare, assiduū, acrem, vigilantē
 videbat: satisfacere sibi adolescens egregius in earū
 rerū studio nō poterat. Hic illū medio in conatu, in

*i. Exclamatio
nec pte quas
moeror in
dunt auditu
ribus et ma
pint q ad
quon prabit*
tali, tantoque ardore vis intestina morbi ac lethalis
oppressit. O inaneis nostras cogitationes, o præpo-
sterā expectationem, o tuas Ferrone spes vanas, fal-
sa desideria, o petitiones irritas. Quoties illū tu flo-
rere dignitate, quoties remp. obtinere, deniq; quo-
ties frui summi hominis voce & virtute cupijsti?
Quam diligenter, & quam sæpe tibi illud proposui-
sti tēpus, quo liceret inter vos & vestra cōmunicare
consilia, & loqui de optimis artibus acutè, & fami-
liariter relaxare animos, & studia opportunè inter-
mittere, & omne tempus, & ocium omni lepore, &
dictorum vrbaniitate traducere. Nunc illæ tuæ spes
iacent scilicet: nunc illa desideria extinguuntur: nunc
cura omnis, studium, postulatio concidit. Quis lu-
ctus maior? At hic etiam idem ingrauescit, cū de cæ-
teris cogito. Ille siquidē flens, moriēsq; te vnum
obtestabatur: te vnum loquebatur: te vnum refere-
bat: à te discedere, tibi que se eripi tam subito mode-
stissimè ferebat, vt nemo dubitare debeat, quin, si te
videre licuisset, vel solo aspectu respirasset. Sed ne
plura scribam, lachrymis impediōr. Tantū te oro, vt
huius beati, & tibi amicissimi viri memoriam piē,
inuiolatēque colas. Vale.

R E S P O N S I O

*5. Refert tunc
quon fuit
superior epistola
epistola p. 10
6. Ratio a
p. 11*
T Vis literis me magis, magisque desiderio Villa-
nouani incendisti. Nam, vt Medici aiunt, mor-
bo hydropico epotis aquis maiorē sitim solere ac-
crescere: sic ego tuis literis incitatus exarsi de repē-
tē maiori hominis desiderio: de cuius virtute cū co-
gito, videor mihi adhuc cū illo esse: & vnā colloqui.
Itaque non est quodd vereare, ne cum sæpius de eo
scribas mihi sis molestus. Semper enim amaui gra-
uitatem illius viri, eruditionem, modestiam: cuius

*7. Ratio de
villanovani
mentionem
fuerit rursus*

*8. Ratio a
rursus*

memoriam cum mihi tuę renouent literę, non possunt non videri grataę & vtilis. Cupio scire quo statu sint res omnes tuę: de quo facies nos, si me amas, quamprimum certiores. Vale.

✱ Consolatorię epistolę thema.

Consolationum magnus est usus: eoque visum est pluribus hoc genus explicare. Primò ad euellendū dolorem ostēdemus bona, quę ipsa mors afferat. Hęc caduca, & fluxa fortunę ludibria exagitabimus: & utrinque collatis uiuorum & mortuorum bonis, mortuorum conditionem meliorem esse probabimus. Singula hęc quibus se homines angidicunt, refutabuntur ratiocinando fictis personis introductis, authoritatibus, fictionib⁹ poetarū, ut de Hercule, qui mōstrauicit, quibus domitis post mortē honorificē triūphauit. Ridesbūtur etiā illa, quę de inferis & furis feruntur: interponentur exclamationes: cōsolabimur etiā à fine: eūque locū similitudinibus muniemus: simulque à necessitate, quā luctus turpitudinē ostēdemus: atque à definitione mortis, quam à doctissimorū hominū sentētia repetemus. Tum subsidia, & quasi arma trademus cōtra ineptas opiniones, mortuorū causa lamentationes, uirtutes ipsas scilicet, quibus animus fulciri potest: ac Dei uoluntatē, cui repugnare est nephas: atque illa quasi per enumerationem referemus, de quibus est dictū, dona, diuitias, pręmia, quę mortui consequuntur, maioris consolationis adhibendi causa. Est enim hoc quasi quoddā opus oratorium, si dolor est maior: ut nihil sit prętermittendū, nihil non tentandū, quo dolorem peruincamus rursūque utemur fortitudinis locis à summorum hominū exēplo, à grauitate animi, quę uirū decet, à uirtutibus, quę etiā extincto corpore uiuūt: atque ita cōcludem⁹.

EPISTOLA

Magno me dolore, ac tristitia affecit mors immatura tui Herlini, sed haud scio an maiore

tua leuitas & incōstātia attulerit. Ego enim qui ver-
satus essem tecū ab ineunte ætate, magnāque, & plu-
rima in te grauitatis signa, atque argumēta vidissem,
cū de tua mollicie, & animi demissione in ferēda il-

lius morte audiā, incredibili quodā frangor dolore,
ac crucior. E quidē soleo eorum deplorare stolidita-
tē, qui se ita alterius morte affligūt, pene vt illi mor-
tui verius, q̄ illi ipsi, quorū causa gemunt, videantur.

Sed quid tandē est, quod eos tātopere cōficiat? Aiūt
eos maximis, & plurimis spoliatos bonis. Cedo,
quæ sunt illa bona? Diuitiæ, opinor, ædes, domina-
tus, cōpotationes, cōuiuia, vestes. Quod cum dicūt,
planē se ignorare ostendunt, quidnā in bonis sit ha-
bendū. Nam cum ea à fortuna tradātur hominibus,

nec quicquā sit in his certū & exploratū, & ea ipsa
fortuna quod plus tribuat, eò interdum lædat graui⁹,
inſelices profectō miseri que essemus, si perpetuò in
his bonis viueremus. Quid est igitur, inquires, solidū
& bonū? Id, credo, quod cum virtute coniunctū est.

Hoc illud est, quod ego censeo appellandū bonum.

Quo magis irridēde sunt istorū voces, lamentatio-
nes, clamores, eiulatus, pectoris percussiones, capil-
lorū vellicationes, femorum lacerationes, corporis
deniq; totius cōtusiones, deiectiones, inflāmationes:

quæ eò sunt maiores plerūque, quod pluribus eos bo-
nis priuatos arbitrātur. Quod tamen ferrē aliquan-
to leuius, si mihi quid esset bonū cum vulgo cōueni-

ret: nec solum non miseri, infortunatīque, qui è vita
excesserunt, sed cōtra leuium, atque imperitorū sen-
tentiā beatissimi sunt habēdi. Nā cum his nihil ad-

fit, nihil deest tamen: nō fame, nō timore, non metu,
nō libidine, nō terrore, nō luxu, non frigore, cruciā-
tur. Ergo illi foeliciores: si quidem est foelicius nullū

malum esse, quod eos cruciet esse quo penitus indigant

cibum desiderare, q̄ abundare epulis: neminem ti-
 mere, q̄ perpetuo in metu esse: nullo frigore confici,
 quàm vestes optimas habere: non torqueri luxu, q̄
 affluere delicijs: ex quo est conditio eorū, qui mor-^{2. Comhndt}
 tui sunt, optatissima: horū, qui adhuc viuunt, incō-^{mortuos}
 modior, qui & semper habent, quod queratur: & nō^{multa se}
 uis cumulandis opibus nouas suscitant molestias: & nō^{quāquam}
 negotiū ex otio quærunt: & rursus ex negotio fasti-^{vincit bō}
 dium: & suorū sunt artifices, & ministri malorū: ne-^{quāquam}
 que vnquā quiescere, aut laxare animos penitus pos-
 sunt? At verò istorum lamētationibus quid ineptius?^{1. tur op at}
 aut quis non importunissimis istis vocibus aliquo^{causē batiuit}
 modo cōturbetur? Iuuenis est mortuus, inquit alius: ^{quid effund}
 at alius, homo erat honoratus: alius, omnium fortu-^{mortui pro}
 nas vno patrimonio superabat, alius, nihil poterat il-^{maturis}
 lo fieri mitius. Quid tu inepte, quando defines plo-
 rare? Mortuus est iuuenis: sit ita sanē: tamen etiā per-
 petuò plorabis? tamen etiam rusticitate & mollicie
 lædes? Quid si reuiuiscat idē, ac tecū loquatur, nō^{4. pro poye}
 ne hæc dicat? Ego cum essem in viuis, dies noctesque ^{ia qua tu}
 vexabar cogitatione opum & diuitiarū quærēdarū: ^{duis miz}
 Nunc demum videor foelix, qui verissimas omneis ^{tenny & miz}
 possideo diuitias: & cū his vberimē & plenissimē ^{rent tū pūm}
 frui liceat, me certē fortunatissimū & beatissimū iu-^{pater dō}
 dico. Tu verò, mi pater, qui flebiliter luges, nō satis ^{quōtōm}
 rectē hanc meā foelicitatem interpretaris. Nōne ti-^{5. Summa}
 bi videretur foelix, si quis cum ad longinquam ac re-^{gino en}
 motissimam prouinciam iter faceret, essentque illi ^{gino en}
 saltus, valles, anfractus, nemora, montes superandi, ^{gino en}
 cum id sine magno, multoque cruciatu & periculo ^{gino en}
 perficere non posset: nōne, inquā, idē esset foelix, si ^{gino en}
 quē medio in itinere offenderet, qui illum domum ^{gino en}
 suam inuitaret, ei que pericula, metus, terrores cru-^{gino en}
 cioris ostendunt, q̄ morte nihil sibi orridius paret, q̄ cruciunt
 foelicitatis

ciat⁹ omnes exponeret: denique hortaretur, vt apud se maneret suppeditans omnium rerum, quæ ad bene, beatæque viuendū, requiruntur, copiam & vbertatē? Sic ego de me ipse iudico, qui hos terrores humanos, has misérias, has ærumnas morte immatura effugi: quem summus ille arbiter, rerūque omniū moderator Deus extra omnem fortunam, calamitatemque posuit: monuitque vt ad se venirem, cui negare neque honestū erat, neque vllō modo integrū. idēque mihi aperuit palatium illud ingens, plenū diuitiarum, plenum honoris, plenū amœnitatis. In his me agentem bonis potes vt miserum atque infœlicem deplorare? Non hoc paterni est animi: extremæ demētiae est. Desine plorare: & filio mortuo ne summā fœlicitatē inuideas, pater. Hæc si diceret, nōne ipsum deberet à tanto luctu, stultitiæque reuocare? At mouetur ætate: adolescentē ereptum dolet. Nescit ille quantum boni ex morte consequatur filius, qui iuuenis sit mortuus. Nam, vt optime Menander: Quem diligit Deus, eū iuuenem eripit. At erat homo nobilis: rēpubl. gesserat: multa & maxima bella cōfecerat: hostes fugarat: exercitū victorē, & clarū sæpius reportarat: sit ita planē, fuerit miles: fuerit cōsul: fuerit imperator: maximas res etiā, quoniā ita vis, domi & militiæ gesserit: etiāne illū turpi ter & flagitiose quodā modo deplorabis? Nō sūt ista tolerāda: si Camillū tā abiecte deplorare vis, hæc tibi est excidēda lingua, ne summus vir sordidissimū ploratū exaudiat. Quid enim si te Scipio audiret, si Curius, si Coruncanus, si Pyrrhus, nōne omnes riderēt istā tuā stultā ac futilē lamentationē? nōne in tuum fletum irrūperēt? nōne se per grauius abs te offensos expostularēt? Nec iniuria: docerēt enim primū

se nihil in vita percepisse tale, quod conferri cū mortis bonis possit. Honores istos, de quibus plerique inter se ferocissime dimicāt, nunc omnino nō desiderare: istā omnē triumphorum, bellorū, rerūque gestarum memoriā deponere: non ornatu, nō odore, nō pulchritudine capi: nō solitas poscere gratulationes: nō plausu moueri: nō vulgi delectari vocib⁹: quæ sunt omnia inania & ridicula. se verò iam solida & perfecta habere bona: sibi nihil deesse: nihil quicquā deficere vel ad honorē, vel rerum copiā: omnia habere, quæ sunt à Deo Optimo rerum dispensatore requirēda. Quid hæc si dicerēt? nōne facile istorum fletū refutarēt? vt ne isti quidē, qui cōtra sentiūt, istis amplius possent succensere, præsertim cum & iusta dicerent: & honesta de seipsis prædicarent. At, inquires, quid hoc tam iustum est dicere? Quis enim his triumphus decretus, quæ corona data, quis chorus institutus? Quid si illa omnia non dico minora post mortē, sed maiora etiā sunt? Quæ maior victoria, q̃ voluptates foedissimas & versutissimas dominas animorum superare? Quis triumphus clarior, quàm de vitiis triumphare cruentissimis hostibus ac ferocissimis? Nam vrbes euertere, oppugnare oppida, hostes reprimere, est illud quidem aliquid: neque vnquam quisquam me authore repugnabit: sed tamē ea omnia causam, quo facilius fiāt, in se habēt: aut enim sunt desertiores, aut exercitū habēt parū fortē? aut ipsi milites à suo duce alienati: aut fraude geritur res: aut dux desperat: aut socij pertimidi. Quorum omniū nihil est, quod nō facilē victoriā hostibus tradat. At verò iste hostis domestic⁹ quid affert, quo iuuat aduersantem? qui & paratissimus semper accedit: & callidē se offert: & irruit subtiliter: & se-

dentes opprimit, & fugæ similem pugnam instruit, & cadere simulans grauius ferit: qui semper seipsum hortatur, semper sibi adest: nunquam ita cedit, vt nō amplius quiddā cōseſctetur: nunquā tam dolet, vt nō meminerit sui. Hunc igitur omnibus modis cautissime versantem cōsilia, insidiantē nobis, dolos, fraudes, machinas intendentem, omni illum instructum telorum genere, omni acie, omni spiritu bellum inferentem retardare nōne permagnum est? nōne instar ardui, & difficillimi cuiusdā operis est censendum? nōne qui istum vicerit, nō solum hunc, sed & omnes, & se ipsum vicerit? Equidem tantum absum ab hac sentētia, vt existimē eos iucundissima triumphi carere gloria, vt etiam splendidissime & magnificentissime triumphare putem. Mihi quidem etiam, qui de Hercule scripserunt, maius quiddam animo & cogitatione vidisse videntur, quā quantum indocti atque imperiti homines suspicentur.

Quid enim Aper ille Erimāthius, quid Leo nemeus, quid Hydra, quid Centaurus, quid Antheus, quid Geryon, quid ille arborum auriferarum custos serpens, cæteraque innumerabilia monstra, quæ idem perfregit, nisi voluptates detestabiles atque inhonestæ? quas qui vincet, nō erit ille robustus corpore, & fortis, sed animo ac mente excellēs: qui quicquid agat, non corpore agat, sed mentis agitatione: nō impetu, sed consilio: non casu, sed iudicio: non temeritate, sed prudentia: non proiectis viribus, sed animi moderatis sensibus: qui denique quicquid faciat, aggrediatur, cogitet, ad vnam summā reuocet, vt & superior pugnando contra voluptates sit & libidines, & vitia animo ac fortitudine coerceat: quod qui fecerit, non ille mihi ignauus Nireus, sed Her-

cules robustus videbitur, qui verè fili⁹ Iouis, vt poetæ dicunt, & fit, & habeatur : qui monstra in terris domet, voluptates frangat, vitia corrigat, extirpet illecebras, stirpem omnem malorum & sobolem tollat, quò facilior pateat aditus ad cœlum, sitque hominũ vita illius virtute & vigilantia munitior. Hoc qui fecerit, eum non ego honore nullo, sed summa etiam & singulari gloria dignissimũ putabo. Quò mihi rectius videntur damnandi qui illorum mortẽ infoelicem ac miseram existimant, qui cum essent in vita, res maximas publice ac priuatim gesserunt : cũ aut in bello vi atque armis patriam defenderent, aut in pace, consilio atque authoritate rempubl. iuuarẽt. Sed fabularum inanissimarum plena sunt omnia. Putamus ea quæ à poetis de inferis, & Plutonis regno traduntur esse verissima. Cerberus nos terret, Cocytus, Phlegeton, Acherõ, & ipse portitor Charon cum barba promissa. Accedũt etiam furia, Megera, Tisiphone, Alecto. Hunc illũ metũ cõduplicat Rhadamãtus & Minos iudices, necnõ fatelles Aëacus & nuncius Mercurius: nec is quidem semper, & ipsa illa regina manium semper Proserpina, & saxũ Sisyphi, & Promethei vultur, & Tantalı mēsa, & vtrices curæ, & perpetui luctus, & gemitus subacerbi, & mœstę voces, & illa vagantium per cãpos animarũ multitudo. Vsq̃ue adeò hic peruasit error per animos hominũ barbarorum, vt non solum, si quis sit iuuenis mortuus, quod paulò antè dixi, verum etiam si iam senex atque effoetus ætate, hũc deploremus, eũque qui ita discesserit, miserũ arbitremur. O vitę cupiditatẽ infinitã, ô dedecus leuitatis sempiternũ. Peruenimus iã vsque ad extremos orbis ter-

rarū populos: nulla vsquā superest regio: cœlū vndique, & vndique pontus: quid præterea exoptamus? Volumusne nouas subinde terras perquirere? Volumusne nouū adinuenire modū, vt ille Alexāder immodica regnādī cupiditate? sic profectō se res habet: quēadmodū & vnus, & idē, parque & simplex, & sui similis est mūdus: sic vnus & vbique, & omni tēporis momēto etatis est cursus, isque simplex & sibi cōsentaneus vt nunq̃ mutetur, sitque in omni parte cōstans: neque vnquam suspensas aliūde habeat rationes vigendi: neque vnq̃ hæreat, parēmq̃ obtineat in reliquis partibꝯ cohērentiū & motū. Nec verò est q̃ quisquā moueatur, q̃ ita dicā ætatis cursum sui similem esse, semperque constantē, cum sæpissimè nec opinata mors iuuenes procul tamen à tergo rapiat. Nā neque ob id errare hic cursus cēsendus est, neque ob eā causam suam stabilitatē non tenere. Ipse enim ille summus arbiter, parēsque humani generis Deus principio vnicuique nostrū certos limites ad viuendum, certāsque metas constituit, ad quas cum ventū est, finis est faciendus: neque refert iuuenisne an senex moriari: tantundē certē vbique viæ est ad mortem: quā cum attigeris, cumulata iam sunt naturæ officia, & cōfectus cursus, & adimpleta munera vitæ humanæ, & necessitas subeunda. Quod igitur vitari nullo pacto potest, id vt malum deplorare nōne absurdū est, nōne etiā iniquū? Quod si isti lahrymis mortuū redimere possent, vel pecunia, vt tanq̃ postliminio rediret, esset cur his suos fletus, lamētationes cōcederem⁹. Verū lōgè aliter se res habet. Cetera si semel amiseris, possis aliquo modo recuperare, vt equū, vt vestē, vt annulū, vt torquē, aut aliud ei⁹ generis quippiā: anima autē simul atq; ē corpore euolauit, neque vnq̃ recuperari potest: neque ad solitū domicilium re-

dire: neque spem afferre alicuius remigrationis: neque euocari è supernis sedib⁹, atque rursus terras attingere. Quid igitur est alterius mortē tātōpere lugere, nisi seipsum frustra affligere? Quod cui⁹ hominis sit quis nō videt? Certē nō grati, nō humani, non facilis, nō misericordis, nō docti, qui seipsum excruciat: & quasi velit perire miser, ipse in trāquillo tempestatē quærit. Cur deplorabitur si quis vnus è vulgo, & fortasse diues moriatur, cū tot viri excellētes, tot duces magnanimi, tot principes, tot in omni genere doctrinæ præstantes, & pene perfecti homines antea occiderūt, & hodie occidūt? Atqui illi nō fracto animo, nō humili mortui sunt, sed planè robusto & graui: vt mihi quidē videātur, id quod dixi in superioribus, qui tā eneruatē, tā lāguide tā pueriliter aliorū interitū deflent, magis quodāmodo mortui, q̃ illi ipsi, quos deflēt, esse cēsendi. Inter sit aliquid inter nobilitatis specimē & vulgi leuitatē: nobilitas certē experrecta & cōtēta quāuis magnū discrimē forti & magno animo subit: at illa leuitas cōminuta vnumquodque periculum etiā dēso & cōserto corpore exhorrescit. At dolet q̃ amicū syncerū subitō amiserit. Quæro autē cur non tā lætatur, q̃ non solū hūc, sed & reliquos omneis amicos breui sit reperturus, q̃ mœret, q̃ nūc eo ipso priuatus sit: q̃ eo amplius frui nō liceat: q̃ magna ex parte fructibus atque emolūmētis quotidianis careat. Ille verò, si rectē mihi videor, quid sit mors perspicere, gaudet euolasse ex his vinculis: & tāq̃ ad patriā ex lōga & difficili nauigatione rediisse. Quid enim est mors, nisi separatio animæ à corpore: cum animus ad eum, ex quo à principio abiit, locum rursus cōscēdit: corpus autē in hu-

mū locū suę nature, pprietatīq; accōmodū demittitur. Ad hāc ipsā mortis difinitionē adiūgit etiā Augustinus grauis sarcinę depositionē, quo magis nos luctu & mœrore leuet. Quod si est ita, tollēda est omnis ē vita lamentatio, & mœroris approbatio: vt neq; deplorem⁹ eū, qui iā sit onere leuatus: & gratulemur etiā, quod cui optima & fœlicissima semper cupiimus: nunc eadē ille magno suo solatio, nostro verò etiā cōmodo sit consecutus. Sed ne imitari malos medicos videar, qui morbi magnitudinē videntes, nō eū curāt quidē, sed ægris intēperantiā exprobrantes, acerbiorē etiā sua inscitia faciūt, cū eū omni cura & diligentia deberent leuare, conabor ipse nōnulla iā referre: quæ si non ad tollendū dolorem penitus valeāt, at certē ad leniendū aliquid ponderis ac momenti afferre videantur. Omnium primū contra huiusmodi ineptias arma quædā sunt habenda, religio videlicet, probitas, constantia, literæ, integritas, fides, tēperantia. His armis fulti, facile poterimus & nostrā existimationem tueri: & si quando res, necessitasque postulet, fidenter, fortique animo omnem euentum dubiū & contrariū subire. Nam & qui de Deo, optima sentiet, facile feret si quē Deus ex vita migrare iusserit: & qui erit optimis moribus imbutus, nō irascetur, si vnum atque alterum amicū amiserit: & qui semper seuerē, grauitérque vixerit, hic nō facile de gradu præsētis vitæ deicietur: & qui literas norit, ipsam mortem non esse habendā in malis reputabit: & qui modestus sit, nō se excruciet: nec à se ipso deficiet: nec prorsus humanitatē exuet leui de causa, quā semper amauit: semperque prę se tulit. Multum etiam faciet ad minuendum dolorem, si nobis telum illud necessitatis acerrimum propona-

mus: si meminerimus ea, de quibus lugemus, neque in integrum restitui, neque sanari, neque immutari vlllo modo posse: etsi hæc magis turbare nostro luctu, quàm iuuari censuerimus. Neque verò illa non leuât, de quibus dixi, dona, præmia, solatia, facultates, lætitiæ, quas habēt hi qui e vita exceſſerunt: quibus omnibus fruūtur, vt volūt: & se propterea etiam beatissimos putāt. Illud quoque luctū nō mediocriter imminuet, si ei, qui sit mortuus, nihil mali separatim accidisse à cæteris, si modo est mors malum, sed vnā eadēque, & illi cum summis & clarissimis hominibus, qui iam pridē obierunt, cōmunem fortunā subiſſe cogitemus. Obuersentur ante oculos honesti species: turpitudine huius exanimationis proponatur. Succurrat Socrates Platonius optimus ille magister fortitudinis in cōtēnenda morte. De Theramene, Simonide, Anaxagora cogitetur. Sit hæc via ad luctū præfractior: ametur cōstantia: nō multū tribuamus foemineo vlulatu: valeat vox illa, quæ virū decet, quæ huic vni cōgruit, quæ semper inuicta est: quæ nihil abiectū, nihil sordidū, nihil nimis humile, nihil demissum pati potest. Ita fiet, vt & in rebus asperis retineam⁹ dignitatem: & nobis etiā in nostris calamitatibus, nostrisq; doloribus medeamur. Sed hæc ipsa vereor ne lōgiora sint: nēve videar nō satis diligēter modū tenuisse. Quocirca solare te: & sis animo magno in rebus turbulētis, vt esse debes, & ea cogites, quæ de hominis prudentissimi natura, & rectissimis moribus cogitare debemus. Viuunt enim, vigētq; adhuc illius virtutes: nec, si ille occidit, idcirco istæ extinctæ sunt: quæ & nunquā hominē deserunt ne post mortē quidē: & quò plus accedit æta-

tis, eò plus firmamenti ac roboris obtinent. Sed hæc tu melius per te fortasse, verum cū te affligi mœrore immoderati⁹ audirẽ, putavi meas esse partes te quoque monere, vt laudi & famæ seruires: vtque eā, quā semper adhibuisti in afflictis rebus grauitatẽ, etiam nunc diligentius & contentius retineres. Vale.

RESPONSIO.

D Olorem tu mihi excutere ex animo, aut euellere potius conatus es: quod eò pluribus video te fecisse, quò me ardētius, & vehementius amares: in quo quid profeceris non video. Nā vt ramos quadā ex parte præcideris, fibras certè ac stirpes eradicare nullo modo potuisti: ita altè infedit dolor, vt euelli penitus nullo modo posse videatur. Quanquā pugnaſti tu exemplis, similitudinibus, rationibus, ingenioſe: negare non possum: sed doloris magnitudo omnem medēdi facultatẽ peruertit ac vincit. Sed ne prolixitate augeā etiam dolorẽ, quem minuere cupio, finem scribendi faciā: & mihi quas potero mendendi rationes per me diligẽter excogitabo, ac colligam: vt tentem num ipse domesticis potius copijs, q̃ alienis subsidijs dolorẽ possim peruincere. Vale.

Defensoriæ epistolæ thema.

Initium ducetur à tua persona. Tū ad genus uniuersum epistolam traduces: quanta uis sit inuidiæ ostendes, quanta improbitas, quanta fallacia: ex eoque loco argumentabere à minori ad maius: tum à genere ad speciẽ epistolā conuerſes, in quo inuidorum malitiam, naturam, calliditatem, & uersutissimos mores explicabis. Ratiocinabere etiā à uita eius, quem defendes: ex eaque concludes.

EPISTOLA.

H As vt ad te literas dem, officiij me impellit ratio cū honesta, tū necessaria. Ego cū te antea ergatū Tulenſi animo esse viderẽ integro & bono,

capiebã nō mediocrẽ voluptatẽ, q̃ cuius tibi vita & dignitas chara esse deberet, huic tu omnes fructus beneuolentiæ & paternę pietatis redderes. Nūc cum illū desertū, oppressum ab inuidis, in summū etiã famæ & existimationis periculū adductū videã, incredibili quodã dolore afficior. Primum cogita etiã atque etiã quanta vis sit inuidiæ, opinor, aliquid de animi iracūdia imminues. Nullū est tã tetrū facinus, nullū tã horrendū, tã dirū, quod nō inuidia, cū audacter suscipiat, tum sceleratius perficiat. Multæ vrbes antea deletæ, multæ ab hac euersæ: quid miramur adolescentẽ bonis moribus, optima atque integra natura expugnatū fuisse? Huius inuidi homines sunt cū flagitiosi, tū turpes nō oratio ne solū, sed vita etiam & factis multò magis, in quibus nullus pudor, nulla religio, nulla æquitas. Quod si tua iusta esset iracundia, tū tibi meis literis molestus magnopere non essem. Sed adolescētis modestiã persepe es expert⁹, integritatẽ, ingeniū, fidẽ. Quæ si tibi immutata vidẽtur, cogitare debes non solere repentẽ, neque leui de causa immutari eos mores: vastam atque inauditam esse oportere occasionẽ, quæ illos transuersos agat. Itaque peto abs te, ne plus apud te inuidorū malitia valeat, q̃ filij integritas atque innocētia, vtque iracūdiã deponas, quę vt tibi dedec⁹, sic certẽ filio desperationẽ, & soliti officij contemptionem affert. Vale.

RESPONSIO.

A Lienatum me à filio tuæ literæ reconciliarunt: ita mihi vim inuidiæ exprimere visus es, vt me antea errasse nunc optimam corrigendi occasionem habere putẽ: ego filij mores quàm optimos, & quàm integerrimos esse semper optaui: sed me abstractum improborum sermonibus, longius à fide progressum esse sentio, quàm deceret. Quare habeat

sibi filius à me eū animum, quē semper habuit: dummodo ea moderatio ab eo seruetur, vt quālē illū semper fore duxi, talis etiam in posterum existat. Vale.

Materia gratulationis 20 Gratulatoriæ epistolæ thema.

Gratulare æquali quòd sit factus prolita.

Gratulandi causæ & ad ornādū copia sumuntur ab his rebus, quæ sunt in eo, cui gratulamur admirabiles & laude dignæ. Hic & hominum suffragia, & honoris causas, & siquid præter morē ob uirtutem alicui sit indultum exponemus, uirtutésque ipsius, cui gratulamur, referemus. Conclusio erit à prudentia illius, ac nostro studio.

Caussa gratulationis
initio & progressus

EPISTOLA.

TE nuper summo literarū omniū consensu ac voluptate factū esse prolitā & gaudeo, & tibi vehementer gratulor, eoque magis, q̃ tibi contigit, quod haud scio an nemini vnquā, vt omnibus omniū doctorū suffragijs, opinionibus, assensionib⁹ approbare: idque vidit Berald⁹: qui nisi vidisset id nouū esse post hominū memoriā, ob idque maximè admirandū, nunq̃ te ea de causa tātō opere cōmēdasset: nec solū ille, sed & multi alij viri magni & præstantes iuris sciētia: quorū cū nemo esset qui non tibi & ad laudē ingenij & eruditionis famā summa omnia concederet, tū etiā vt quisque maximè prudentia, rerūque magnarū sciētia excellebat, ita plurima tribuebat, & signū maximū atque argumētū singularis cuiusdā amoris & volūtatis erga te ostēdebat. Hoc & Ioānes Diliert⁹ summ⁹ ille scholarū Antistes fecit, & Boyfsonus & Pacus homines omnib⁹ rebus & subsidijs ad ius intelligendū & docēdū instructissimi, quorum authoritate ac iudicio satis tamē munit⁹ cōtra aliorū opinionē ac sententiā esse potuisses. Sed quod magnū est, omnes assensi sunt: & hi persplēdidē, & ceteri

suffragia hominum

nō obscure.³ Accedit etiā quo id maius videri debet;⁴ *Honoris rursus rursus*
 q̄ post homines natos vnus repertus es, cui quod pri-
 uatim singulis deberetur, accurata ratione vniuersi
 publicè remitterēt. Quo clarior tui habēda est me-
 moria & existimatio: cū quidē illi quò facili⁹ summā
 illā opinionē, quā de tua eruditione, deque facillimis
 moribus tuis cōceperāt, testatā monumentis, & con-
 signatā posteris relinquerent, te admirabili, insolita
 atque inaudita liberalitate p̄sequi statuerint. *R. rursus et hinc*
 Cætera in te satis magna videbāt: sed illud maximè futurum *hinc illis qui*
 perbreui, vt in reipub. administratione, & bonorum *gratulerentur*
 omniū procuratione, gloria, atque authoritate excel-
 leres. Siquidem habes tu ea naturæ adiumēta, & do-
 ctrinæ, quæ cōiuncta legibus amplissimam nominis
 famam & sempiternum decus vnicuique afferre pos-
 sunt. Quid dicam de grauitate animi, fide, integrita-
 te, constantia, cæterisque virtutibus, quarum pulchri-
 tudo, & species eximia quædam illorum animos stu-
 dio decernendi eiusmodi honoris incendit? *S. cunctis a*
 hortarer, vt bonorum de te expectationi responde- *gratulerentur*
 res, nisi tu tibi melius, quā quisquam alius, consule-
 re possēs. *S. posterioris*
 Ego quidem sum is, qui tibi omnia foelici- *conclusionis de*
 simè succedere cupiam: quēque habiturus sis per- *officio suo*
 petuō non solum fautorē tuę dignitatis, verumetiam
 ingenij & doctrinæ admiratorem. Vale.

RESPONSIO. *Amicus respondet summationi superioris*

G Ratularis mihi per literas, quod quasi gradib⁹
 ascendens, maiores, illustrioresque titulos sim
 cōsecutus. Est sanè cur fortunæ gratuleris vel meæ, *2. Gratularis*
 vel tuæ, si mauis, nō ingenij alicuius, aut virtutis splē- *suam affert*
 dori: quæ cū in me sit exigua, necesse est priuatæ cui- *modeste*
 dam, & ppriæ foelicitati id totū ascribā. Sed quoniā *3. Virtutes quæ de*
ingenio et virtute
gratulantur in
superioris
3. Respondit nolle amplius ab se auertere superioris epistolæ laudes & quid
sunt ab amico tributa

conclusio in qua ostendit non admirari

Sanctus de se
laudes quas ab

amicis tribui

solent

RATIO

5. dicitur in multis

nostra amas, & te noster honos delectat, quęcūq; tua sit de nobis opinio, nō pugnabo tecū amplius. Tantū breui significabo te nihil inauditū, aut nouū scripsisse, cū persępe maximis in reb⁹ animaduenterim te & nostris secūdis gaudere reb⁹, & dolere cōtrariis. Vale.

Adhortatorię epistolę thema.

Hortare amicū ad maiorum gloriam.

Adhortationes his conficiuntur locis qui à genere, à sermone hominum, à spe, à natura eius quem hortamur, ab ingenio, à labore, ceterisque similibus ducuntur. Genus adhortationis optimum est illud quod breue est & ornatum, ne de eius uirtute ad quem scribimus, diffidere uideamur.

EPISTOLA.

6. periodos
in his ornata
est propositio

ET si scirem te ad maiorum decus & gloriā satis per te inflāmatum, tamē ne qua in parte tibi deesse viderer, vel hortando vel monēdo, has breues ad te dedi literas, quibus te hortarer, vt eam, quā tibi rectē proposuisti virtutis viā, omni studio ac vigilantia sequererē. Nihil est, mihi crede, virtute pulchrius, nihil formosius: neque huius glorię, quam semper amasti, fructum percipere poteris, nisi te huic dedideris. Ad hoc te impellit natura, ducit hominum sermo, trahit laus & authoritas maiorum: quibus si obedire volueris, virtutem certē amplectēre, neque ab ea discedes. Plura scriberem, si in verbis tota res esset. Tantum dicam, si, vt cœpisti, pergere volueris, te non solum tibi gloriam, verumetiam æqualibus voluptatem allaturum. Vale.

RESPONSIO.

7. in his laudem
8. addit adhorta
tionem & dicitur
intelligere quā
frat ab eo

Non defuisse te meo honori cum perspexi antea apertē, tum nunc apertius intelligo: gaudeo ha-

aut obscuros, sed vt eruditū, vt probum, vt disertum: sanē hominem tibi de manu, vt aiunt, in manum tradō. Non est credibile quantum tibi afferet illius consuetudo voluptatis, quantum vtilitatis, quātum solatij. Quod tu, vt spero, propediem experiere. **Vale.**

RESPONSIO.

Commendas mihi per literas Iouinianū, de quē eo valde videris laborare. Ego tuā cōmendationem plurimū apud me valere debere nō sine causa puto. Nam cum tu semper dignus eo munere & loco sis visus, tum certē tuus iste Iouinianus, vel noster potius, ita mihi homo bonus, & prudens videtur, vt nō facere, quod petis, inhumanum, atque iniquū esse videatur. Quare enitar, quantum potero, vt intelligat tuam cōmendationem apud me plurimū pōderis ac momenti habuisse. De omni statu rerum tuarum facies nos diligenter certiores. **Vale.**

20. Comminatoriæ epistolæ thema.

comminare supplicium cuiquam, quod tibi uenenum propinarit.

Hoc genus cōmotum uehēmēs, incitatū esse debet insectādo facinore, designādo, urgendo. Crebræ ponētur cōtentiones: acclamationes etiā nōnūquā locis cōmunib⁹ interiectis, quò res & grauitatis habeat plus, & fastidii minus. Cōclusio erit acrior cōtorquēdis in illū minarū aculeis & spiculis.

EPISTOLA.

EGone tecum habere ius vllū societatis aut familiaritatis possem? Hęc ad te scribo nō monendi, sed accusandi & cōminandi causa. Egone te possem aspicere, quē tu veneno è medio tollere conatus es, & adhuc curas quotidie? Nō est q̃ te posse aufugere existimes. Quid? tūne etiā gloriari ausus es tuū esse hunc

locum, quē teneo, quē optimo iure possideo, ac te mihi necessurum, prouisumq; huic rei pestifera portione mihi cōposita & data? **O** vocem lethalem. Hanc ad me detulerunt qui aderāt in eo cōuiuio, in quo tu furis agitatus, & bene vino madens, illā vocem euomisti. Vide quo te rapuit cecitas mentis. **C**um peterem possēsne adolescenti cui piā ingenioso, qui miserabiliter excruciatu veneno necaretur, opem ferre, meministne respōdisse te posse? & cū quēsissem, possēsne venenū illud miscere & cōflare, tenēsne memoria simul te respōdisse optimē posse? neque esse omnium hominū hoc opus: sed esse quandā reconditam industriā in miscēdo veneno: te verò optimē id totū tenere & nosse: simulque addidisti, quo magis pateret te architectum esse huius præclaræ artis, & quā in partē se daret venenum: & quomodo hominē vexaret: multorumq; nomina venenorū ex tempore retulisti: & de propinquo quodam tuo cōmemorasti, qui eodē morbo cruciaretur. **C**edo, vnde illa rescire potui, qui nunq̃ propinquum conueneram, nunq̃ illum videram? **E**t tamen illa nunc negas. **H**is ego adductus cœpi tibi minitari supplicium: ac tum repentē sequēti die prima luce aufugisti. **Q**uid sibi vult illa tua fuga? quid tanta celeritas, quid præceps festinatio? **T**ūne ille es innocens, quē nunc te esse dicitis? **I**nnocēs certē fugit nemo, nisi qui insanit: quod ipsum nemo, nisi qui ipse simul insanit, negare potest. **O**mitto infinita atque innumerabilia alia, quæ tibi coram in ipso certamine & cōflictu legitimo dicētur fusius. **T**antum illa breuiter attingere volui, vt homines aut prudentiam à se ablegent, aut te cōuictum tuo facto tantī sceleris fateantur. **H**ic ego te non persequerer? non omni cura & cōtentione ad supplicium raperē? **C**ō-

munis est ista labes, commune periculum. Tu sanè vt bellua, & fera immanis bonis omnibus immines. Quocirca expecta ultorẽ gladium in te, si modo tanta fraus gladio est expianda, vt & cæteri à tam nephario facinore deterreantur: & tuus furor debitis, & sepositis tibi pœnis aliquando perfringatur.

R E S P O N S I O.

LEgi tuas literas, quibus tu me veneficij accusas. Horrendum sanè crimẽ illud, & inculpatis auribus iniucundum: quod si agnosca, me simul exquisitissimo quoq; supplicio dignum fatear necesse est. Vnum illud tibi confirmo, ne nimium efferare insolentia, sunt mihi opes, sunt amici, quibus repellere à me crimen liberè possim: tantumque efficiam cura & sedulitate, adhibito etiam sodalium, quos habeo quamplurimos, consilio, vt saluus, incolumisq; elabi possim: nec illa nominis mei ad ignominiã traductio, qua tu vti soles, cum me in sermonibus quotidianis à luto nomen habere dicis, impediet, quo minus me, vitam, existimationemque fortiter tuear.

✠ Officiosæ epistolæ thema.

Officiosa epistola partibus cõtinetur maximè studii, benevolentia, operæ deferendæ, adjunctis causis, quibus & quod facimus, honestum probemus: & cum ad quem scribimus, ad maiorem spem incendamus.

E P I S T O L A.

CUm mihi fuerit cum patre tuo homine modestissimo magnus vsus, magna & domi & foris rerum omnium cõmunicatio, his te literis admonere volui, vt, si qua in re tibi mea opera, fide, studio, consilio opus fuerit, me certiolem facias. Ego enim decreui nũquam tibi deesse, siue id à me obscure petas,

siue aperte. Hoc à me non patris solū familiaritas postulat, verum etiā ingenium tuum: cui certè plurimū tribuo: quod cum augeas in dies tractandis bonis rebus ac studiis, incendor, mihi crede, magis desiderio tui iuuandi. Quocirca hoc vnum tibi persuade, meas omneis opes, neruos, industrias, si modo sunt aliquæ, non minus tibi patere, quàm mihi. Vale.

RESPONSIO.

Quod mihi tuam operam deferas ad ea, quæ mihi vtilitati, atque emolumento esse possint, non potest non esse gratissimum: scio quàm frequēs tibi fuerit vsus cum patre, multis, magnisque in rebus, vt scribis: eoque minus sum miratus te tali erga nos esse animo, cum tu paternæ beneuolentiæ ius tibi commune, mihi hæreditarium debere esse putes. Sed aliàs coràm his de rebus agam pluribus. Cogito enim ad vos breui conuolare. Vale.

Gratiatorię epistolę thema.

Agendarum gratiarū genus est illud optimum, quod & beneficiorum multitudinem, & animi magnitudinē in his conferendis complectitur. Hæc, sicui uacet, licebit singula suis locis dilatare, sin minus commodissimum erit, breuitatē epistolę significanda animi gratitudine concludere.

EPISTOLA.

Nescio quo pacto indies ea magis ac magis experior quæ de te semper prædicaui, te scilicet vnum esse qui secundis meis rebus ornamentum continuo, aduersis etiam profugium præbuiisti. Itaque tibi, non quas debeo, sed quas possum, ago gratias. Re quidem satisfacere non possum: voluntate tamen vt satisfaciam omni cura, contentione, studio elaborabo. Vale.

CRatum te, ac memorē tuis literis ostēdis: quod mihi est valde iucundum: sed (mihi crede) multo esset iucūdius, si tanti mea essent in te merita, quāti tu ea videri cupis. Sed quoniā ita vis, nō cōtendam tecum magnopere: illud tibi persuadebis, voluntatē istam tuam longē mihi iucundissimam fuisse. Vale.

✶ Mandatoriæ epistolæ thema.

Mandandi ratio varia est, prout res sunt variae. Ratio uerò probandi iudicii & facti eius, cui mandamus, simplex. Itaque hoc genus artificio magnopere non eget.

EPISTOLA.

EGit mecum Gentianus Heruetus de fundis quibusdam quos se venales habere dicebat. Fuit in his commendādis bene prolixus: sed rem egit suam. Tu velim hos inspicias: & si tibi commodi videantur, mihi emas. Ego illos tanti emptos habebo, quanti tuo optimo iudicio probabitur. Curabis etiam ut domus, quæ iam exædificari cœpta est, perficiatur. Mirum me tenet vos adeundi desiderium, & istic vñā manendi. Facies igitur, ut nihil mihi in hoc genere deesse possit. Omnia tuæ fidei, curæ, diligentiae cōmitto & trado. De Mulione etiam ut cures velim: qui si erit robustus, valde iuuabit: sin minus, diligentem certē & industrium probabo. Vale.

RESPONSIO.

QVod mandas per literas de fundis emendis ut exhauriam, deque domo, ac Mulione faciā omnia diligenter: neque hercule quiescā ac cessabo, donec è re tua, quod petis, confecero. Vale.

FINIS.

